

Essentie:

Buitengerechtelijke ontbinding aannemingsovereenkomst door opdrachtgeefster ex artikel 6:265 BW (de aan de rechter/arbiter voorbehouden anticipatieve ontbinding ex artikel 7:756 BW is niet aan de orde). Veel kwesties waren nog in discussie tussen partijen. Er lagen plannen van aanpak die opdrachtgeefster niet naast zich neer mocht leggen. Er was nog geen sprake van vaststaande tekortkomingen. Arbiters zijn daarom primair van oordeel dat aanneemster ten aanzien van de gestelde gebreken in de nakoming, op de datum van ontbinding niet in verzuim verkeerde. Daarenboven rechtvaardigen de door opdrachtgeefster aangedragen ontbindingsgronden niet de, zonder meer voorzienbare, aanzienlijke gevolgen van de ontbinding kort voor de contractuele opleveringsdatum. De overeenkomst is daarom onrecht ontbonden. Gelet op het gegeven dat opdrachtgeefster het werk feitelijk heeft laten afmaken door derden, is sprake van opzegging van de overeenkomst ex paragraaf 14 lid 7 UAV 2012, waarbij een ander afrekeningsregime geldt. Bespreking van het meer-/minderwerk en afrekening ex paragraaf 14 lid 10 UAV 2012 in conventie. Opdrachtgeefster heeft in dat kader niet in conventie een beroep gedaan op verrekening van kosten voor herstel van vermeende gebreken. Afwijzing van de, op de ontbinding gegronde, reconventionele vorderingen tot vergoeding van onder andere kosten voor de afronding van het werk door derden, herstelkosten vermeende gebreken en exploitatieschade.

Nr. 35.335

SCHEIDSRECHTERLIJK VONNIS

in een geschil tussen

de besloten vennootschap

A,

hierna te noemen "aanneemster",

e i s e r e s in conventie,

v e r w e e r s t e r in reconventie,

gemachtigde: mr. P.F.M. Verstegen, advocaat te Heilig Landstichting,

en

de stichting

B,

hierna te noemen "opdrachtgeefster",

v e r w e e r s t e r in conventie,

e i s e r e s in reconventie,

gemachtigde: mr. R.J. Roks, advocaat te Amsterdam.

HET SCHEIDSGERECHT

1. Ondergetekenden, MR. K.E. MOLLEMA, lid-jurist van het College van Arbiters van de Raad van Arbitrage voor de Bouw, H.M.M. RAEDTS, en IR. D.A. VAN VALKENBURG, beiden (bij hun benoeming) lid-deskundige van dit College, zijn overeenkomstig de statuten van de Raad benoemd tot scheidslieden in dit geschil. Arbiters hebben hun benoeming schriftelijk aanvaard. Bij brieven van 26 juni en 11 augustus 2015 is daarvan mededeling gedaan aan partijen. Aan het scheidsgerecht is toegevoegd aanvankelijk mr. M. Niesen, later mr. ir. J.R.W. Sweep, beiden secretaris.

DE PROCEDURE

2. Het verloop van de procedure blijkt uit:
 - de memorie van eis van 9 februari 2015, op die datum per fax binnengekomen en op 12 februari 2015 binnengekomen met producties genummerd 1 tot en met 64;
 - de memorie van antwoord in conventie tevens houdende memorie van eis in reconventie, met producties genummerd 1 tot en met 45;
 - de memorie van repliek in conventie (houdende eiswijziging) tevens van antwoord in reconventie, met producties genummerd 65 tot en met 127;
 - de memorie van dupliek in conventie tevens houdende memorie van repliek in reconventie tevens houdende akte wijziging eis, met producties genummerd 46 tot en met 62 (waarvan productie 60 is nagezonden);
 - de memorie van dupliek in reconventie tevens akte wijziging van eis, met producties genummerd 128 tot en met 149.
3. Het scheidsgerecht is in raadkamer bijeengeweeest op 20 september 2016.
4. Het verdere verloop van de procedure blijkt uit:
 - de brief van 21 september 2016 van de secretaris;
 - de brief van 4 oktober 2016 van mr. Roks, met als bijlage productie 60;
 - de brief van 10 oktober 2016 van aanneemster, met bijlagen;
 - de brief van 10 oktober 2016 van mr. Roks;
 - de brief van 11 oktober 2016 van mr. Roks, met als bijlage producties genummerd 63 tot en met 71;
 - de brief van 12 oktober 2016 van de secretaris;

- de brief van 12 oktober 2016 van mr. Verstegen;
 - de brief van 13 oktober 2016 van de secretaris;
 - de brief van 19 oktober 2016 van de secretaris;
 - de brief van 19 oktober 2016 van mr. Verstegen;
 - de brief van 21 oktober 2016 van mr. Roks;
 - de brief van 24 oktober 2016 van de secretaris;
 - de brief van 12 december 2016 van mr. Roks, met als bijlagen producties genummerd 72 tot en met 77;
 - de akte uitlating en overlegging producties en wijziging van eis, van de kant van aanneemster, met producties genummerd 150 tot en met 166;
 - de akte tevens houdende wijziging eis, van de kant van opdrachtgeefster, met producties genummerd 76a, 78 en 79;
 - de brief van 15 februari 2017 van de secretaris;
 - de brief van 13 maart 2017 van de secretaris;
 - de door partijen ingediende inventarislijsten;
 - de pleitnotitie van 21 maart 2017 van mr. Verstegen;
 - de pleitnota (houdende eiswijziging) van 21 maart 2017 van mr. Roks (voorgedragen behoudens sub 1.3, 9, 10, 11, 12, 13);
 - de pleitnota (stand van het werk) van 8 mei 2017 van mr. Roks, met als bijlage productie 69A;
 - de pleitnota (de schadeclaim) (houdende eiswijziging) van 8 mei 2017 van mr. Roks.
5. De mondelinge behandeling van dit geschil is gehouden op 21 maart 2017 in een vergaderzaal van de Raad te Utrecht.
 6. De voortzetting van de mondelinge behandeling is gehouden op 22 maart 2017 in een vergaderzaal van de Raad te Utrecht.
 7. Het scheidsgerecht is in raadkamer bijeengeweeest op 28 maart 2017.
 8. De tweede voortzetting van de mondelinge behandeling is gehouden op 8 mei 2017 in een vergaderzaal van de Raad te Utrecht.
 9. Het scheidsgerecht is in raadkamer bijeengeweeest op 10 mei en 3 juli 2017.

DE GRONDEN VAN DE BESLISSING

in conventie en in reconventie

de bevoegdheid

10. De bevoegdheid van arbiters tot beslechting van dit geschil bij scheidsrechterlijk vonnis staat onbetwist tussen partijen vast. In paragraaf 49 van de toepasselijke Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken 2012 (UAV 2012) is een arbitraal beding opgenomen dat verwijst naar de Raad en zijn statuten/arbitragereglement. Van toepassing is het arbitragereglement van 1 december 2012.

de feiten

11. Tussen partijen staat het volgende vast:
 - a. Tussen partijen is een aannemingsovereenkomst van 26 augustus 2013 tot stand gekomen betreffende de bouwkundige werkzaamheden voor de ver-/nieuwbouw van een gebouw voor C te X, omvattende B (hierna: "B") en Centrum voor de kunsten D (hierna: "D").
 - b. De benodigde sloop van een bestaand deel van het gebouw is door derden uitgevoerd, voorafgaand aan de door aannemster uit te voeren werkzaamheden.
 - c. Aannemster diende het tussen partijen overeengekomen werk uit te voeren op basis van het door de architect van opdrachtgeefster vervaardigde bouwkundig bestek, met tekeningen en nota's van inlichtingen. Op de overeenkomst zijn de UAV 2012 van toepassing. De bouwdirectie over het werk is gevoerd door E (hierna: "E"). Toezicht op het werk is gehouden door F (hierna: "F"). De constructeur en andere adviseurs werkten in opdracht van opdrachtgeefster.
 - d. De overeengekomen aanneemsom bedraagt € 7.180.000,00 exclusief btw.
 - e. De werktuigbouwkundige en elektrotechnische werkzaamheden zijn in nevenaanneming door derden uitgevoerd.
 - f. Aannemster heeft de coördinatie over het gehele werk verricht, zoals vastgelegd in de coördinatieovereenkomst van 2 april 2014.
 - g. Eind september 2013 heeft de start van het werk plaatsgevonden.
 - h. Partijen hebben tijdens de uitvoering van het werk gediscussieerd over de gegevensverstrekking en besluitvorming door opdrachtgeefster enerzijds

en anderzijds de voortgang en de kwaliteit van het door aanneemster te leveren werk.

- i. Bij brief van 22 mei 2014 (de zogenaamde brandbrief) heeft aanneemster haar zorgen schriftelijk geuit en aanspraak gemaakt op bouwtijdverlenging en vergoeding van stagnatieschade, onder overlegging van een actiepuntenlijst (van 21 mei 2014) met circa 180 gestelde nog openstaande actiepunten.
- j. Bij brief van 30 mei 2014 herhaalde E haar zorgen over de voortgang en de kwaliteit van de werkzaamheden, alsmede over de coördinatie ervan. E verzocht om een plan van aanpak en stelde opschorting van betalingen in het vooruitzicht bij gebreke van herstel.
- k. Er zijn voorstellen gedaan om tot een oplossing te komen er daarover zijn afspraken gemaakt. Er heeft verder overleg en correspondentie plaatsgevonden.
- l. De contractuele opleverdatum is 17 september 2014. Volgens de planning zou ingebruikname van het gebouw plaatsvinden op 1 oktober 2014.
- m. Medio 2014 was duidelijk dat die data niet zouden worden gehaald.
- n. Bij brief van 25 juli 2014 herhaalde aanneemster haar verzoek om bouwtijdverlenging en aanspraak op stagnatieschade, onder verwijzing naar een bijgewerkte actiepuntenlijst (van 7 juli 2014).
- o. In de periode juni – augustus 2014 zijn in opdracht van opdrachtgeefster diverse rapporten opgesteld door G bv (hierna: "G"), de gemeente en F, ter zake van met name geluidsisolatie en brandwerendheid.
- p. Bij brief van 8 augustus 2014 sommeerde opdrachtgeefster aanneemster om te reageren op de in de voornoemde rapporten gestelde gebreken, met overlegging van een plan van aanpak voor herstel ter zake. Ook sommeerde zij aanneemster om te reageren op het 'minimale scenario ingebruikname B', met overlegging van een aangepaste planning. Opdrachtgeefster noemde daarbij als ingrijpende door haar te nemen maatregel een eventuele buitengerechtelijke ontbinding van de aannemingsovereenkomst.
- q. Aanneemster heeft medewerking verleend aan het minimale scenario. Dit scenario hield in een gedeeltelijke ingebruikname van het werk, te weten de meest cruciale delen van het gebouw, per 1 oktober 2014, teneinde

zeer grote schade te voorkomen. Beoogd werd dat 80-90% van de programmering van B vanaf begin oktober 2014 zou kunnen worden hervat.

- r. Bij brieven van 11 en 20 augustus 2014 reageerde aanneemster op de brief van 8 augustus 2014 van opdrachtgeefster. Bij de laatste brief overlegde aanneemster twee plannen van aanpak en een planning.
- s. In besprekingen van 22 en 26 augustus 2014 en bij brief van 28 augustus 2014 reageerde opdrachtgeefster daarop, onder handhaving van de ingebrekestelling/sommatie van 8 augustus 2014 en de aankondiging over te kunnen gaan tot beëindiging van de overeenkomst met voltooiing van het werk door een derde. Zij gaf aanneemster een termijn tot uiterlijk 9 september 2014 om aan alle door haar gestelde voorwaarden te voldoen.
- t. Bij (tevens per e-mail verzonden) brief van 9 september 2014 heeft opdrachtgeefster de overeenkomst tussen partijen ontbonden.
- u. Aanneemster heeft op diezelfde dag haar retentierecht ingeroepen en bij brief aanspraak gemaakt op betaling van € 1.373.350,00 inclusief btw ter zake van goedgekeurde termijnfacturen en € 514.250,00 inclusief btw aan ingediende nog goed te keuren termijnfacturen.
- v. Op 17 september 2014 heeft opdrachtgeefster een kort geding aanhangig gemaakt bij de Raad, met verzoek aanneemster te veroordelen het retentierecht op te heffen op straffe van een dwangsom.
- w. In reconventie heeft aanneemster als voorschot op de eindafrekening van het werk betaling gevorderd van € 2.910.050,00 inclusief btw (€ 1.373.350,00 aan onbetaalde goedgekeurde facturen van 16 september 2014 + € 514.250,00 aan ingediende nog goed te keuren termijnfacturen van eveneens 16 september 2014 + € 387.200,00 nog niet gefactureerd uitgevoerd werk + € 635.250,00 aan saldo meerwerk).
- x. Op 23 september 2014 heeft opdrachtgeefster bij de Raad een verzoek ingediend tot het houden van een spoedplaatsopneming, ter vastlegging in een proces-verbaal van de opname van de stand van het werk.
- y. Aanneemster heeft de kwaliteit van het werk laten beoordelen door H (hierna: "H"), waarover is gerapporteerd op 24 september 2014.
- z. Bij scheidsrechterlijk vonnis van 3 oktober 2014 in kort geding (nummer 35.162) is aanneemster veroordeeld, op straffe van een dwangsom, het retentierecht op te heffen, onder de voorwaarden a) dat opdrachtgeefster

als voorschot op de eindafrekening € 1.550.010,00 inclusief btw betaalt, b) dat opdrachtgeefster ter zake van facturen van 16 september 2014 € 824.675,50 inclusief btw betaalt, c) dat opdrachtgeefster een bankgarantie voor een bedrag van € 400.000,00 verstrekt en d) dat de door opdrachtgeefster bij de Raad geëntameerde spoedplaatsopneming is afgerond.

- aa. In opdracht van aanneemster heeft I de stand van het werk opgenomen en daarover op 10 oktober 2014 gerapporteerd.
- bb. Wegens de omvang van het werk en de zijdens opdrachtgeefster verzochte gedetailleerdheid van de opname, heeft de hierboven al genoemde spoedplaatsopneming door de Raad uiteindelijk totaal 14 dagen in beslag genomen, in de periode van 14 oktober 2014 tot en met 18 november 2014 (waarvan op 7 dagen door twee teams gelijktijdig).
- cc. Aanneemster heeft het retentierecht al op 7 november 2014 opgeheven en de bouwplaats ter beschikking gesteld aan opdrachtgeefster.
- dd. Op 21 januari, 23 februari en 9 maart 2015 hebben in opdracht van opdrachtgeefster opnames plaatsgevonden, door een gerechtsdeurwaarder, van destructief onderzoek naar gebreken.
- ee. Opdrachtgeefster heeft het werk van aanneemster door derden (waaronder 30 van de 39 onderaannemers van aanneemster) laten afronden.

het geschil in conventie

12. Aanneemster stelt dat zij niet is tekort geschoten in de uitvoering van de aannemingsovereenkomst en dat opdrachtgeefster de aannemingsovereenkomst daarom ten onrechte heeft ontbonden. Zij stelt dat, nu opdrachtgeefster het werk heeft laten afronden door derden, de facto sprake is van opzegging van de overeenkomst zoals bedoeld in paragraaf 14 lid 7 UAV 2012, zodat de afrekening van het werk op die grondslag dient plaats te vinden conform lid 10 van paragraaf 14 UAV 2012 (juncto artikel 7:764 lid 2 BW). Aanneemster concludeert, na eisenwijziging bij MvR/A (sub 3.3 en 4.7), MvDrec (sub 10.4) en de akte van 30 januari 2017 (sub 1):

OP WELKE GRONDEN:

Het uw Raad moge behagen, bij scheidsrechterlijk vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, [opdrachtgeefster] te veroordelen:

1. om aan [aanneemster] te betalen € 1.348.838,13 [was bij inleidende eis: € 1.426.317,46] [inclusief btw];
 2. tot vergoeding aan [aanneemster] van de wettelijke handelsrente over € 535.364,50 [inclusief btw], vanaf 24 september 2014, welk rentepercentage vanaf 10 oktober 2014 dient te worden verhoogd met 2, tot de dag der algehele voldoening;
 3. tot vergoeding aan [aanneemster] van de wettelijke rente over het verschil tussen de sub 1 en sub 2 genoemde bedragen, vanaf de dag van indiening van onderhavige memorie tot de dag der algehele voldoening;
 4. de [door] [aanneemster] verstrekte bankgarantie binnen 14 dagen na het in deze te wijzen vonnis te retourneren op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 250,00 per dag, voor iedere dag of gedeelte daarvan dat [opdrachtgeefster] in gebreke blijft aan die veroordeling te voldoen;
 5. met veroordeling van [opdrachtgeefster] in de kosten van onderhavige procedure, een bedrag voor salaris advocaat daarin begrepen.
13. Opdrachtgeefster voert gemotiveerd verweer tegen de vorderingen van aanneemster en concludeert:

REDENEN WAAROM:

[Opdrachtgeefster] verzoekt het scheidsgerecht bij scheidsrechterlijk vonnis, uitvoerbaar bij voorraad om [aanneemster] niet ontvankelijk te verklaren in haar vorderingen, althans haar deze te ontzeggen en/of af te wijzen, zulks met veroordeling van [aanneemster] in de kosten van het geding, daaronder mede begrepen een tegemoetkoming in de kosten van juridische bijstand gevallen aan de zijde van [opdrachtgeefster], met de verplichting dat [aanneemster] de nakosten en de wettelijke rente over de proceskosten van [opdrachtgeefster] verschuldigd is als zij deze niet binnen 14 dagen na het wijzen van het vonnis heeft betaald.

het geschil in reconventie

14. Opdrachtgeefster stelt in reconventie dat zij op 9 september 2014 heeft moeten constateren dat aanneemster ook aan de in de brief van 28 augustus 2014 neergelegde voorwaarden niet voldeed, dat aanneemster weigerde om onvoldoende werk te herstellen op instructie van en tot genoegen van de directie (E). Zij stelt dat aanneemster op meerdere onderdelen van de aannemingsovereenkomst tekortschoot en ter zake in verzuim is komen te verkeren. Opdrachtgeefster stelt dat zij op goede gronden uiteindelijk, na een zeer lange opmaat, de aannemingsovereenkomst op 9 september 2014 buitengerechtelijk heeft ontbonden (ex artikel 6:265 BW). Zij stelt dat haar ter zake van de afrekening van het werk nog betaling toekomt en dat zij als gevolg van de ontbinding schade heeft geleden waarvoor aanneemster aansprakelijk is. Opdrachtgeefster concludeert, na wijziging van eis bij MvD/R sub 19, akte

van 30 januari 2017 (pagina 3, 4 en 22), pleitnota van 21 maart 2017 (sub 13) en pleitnota ('de schadeclaim') van 8 mei 2017 (sub 3.12 en sub 4):

[Opdrachtgeefster] verzoekt het scheidsgerecht om bij scheidсреchterlijk vonnis, uitvoerbaar bij voorraad

1. te verklaren voor recht dat de aannemingsovereenkomst gesloten tussen [opdrachtgeefster] en [aanneemster] buitengerechtelijk is ontbonden per 9 september 2014;
 2. [aanneemster] te veroordelen tot betaling aan [opdrachtgeefster] van een bedrag ter zake van afrekening van het werk per datum ontbinding van € 485.098,57 [was: € 357.679,12] (excl. BTW), te vermeerderen met de wettelijke handelsrente vanaf 9 september 2014 althans een door het scheidsgerecht in goede justitie te bepalen datum, tot aan de dag der algehele voldoening;
 3. [aanneemster] te veroordelen tot betaling aan [opdrachtgeefster] van een bedrag ter zake van schadevergoeding van € 5.268.868,00 [was: € 5.834.318,00] (excl. BTW), te vermeerderen met de wettelijke handelsrente vanaf 9 september 2014 althans vanaf een door het scheidsgerecht in goede justitie te bepalen datum, tot aan de dag der algehele voldoening;
 4. De door [opdrachtgeefster] verstrekte bankgarantie ten belope van € 400.000,00 binnen 14 dagen na het in dezen te wijzen vonnis aan [opdrachtgeefster] te retourneren, zulks op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 10.000,00 per dag of gedeelte van een dag, dat [aanneemster] in gebreke blijft te voldoen aan het in te dezen te wijzen vonnis;
 5. [aanneemster] te veroordelen in de kosten van deze procedure, daaronder begrepen een tegemoetkoming in de kosten van juridische bijstand gevallen aan de zijde van [opdrachtgeefster], met de verplichting dat [aanneemster] de nakosten en de wettelijke rente over de proceskosten van [opdrachtgeefster] verschuldigd is als zij deze niet binnen 14 dagen na het wijzen van het vonnis heeft betaald.
15. Aanneemster voert gemotiveerd verweer in reconventie en concludeert:

OP WELKE GRONDEN:

het uw Raad moge behagen om bij vonnis, voor wat betreft de kostenveroordeling uitvoerbaar bij voorraad, [opdrachtgeefster] in haar vorderingen niet-ontvankelijk te verklaren of althans haar vorderingen als ongegrond en/of onbewezen aan haar te ontszeggen, met veroordeling van [opdrachtgeefster] in de kosten van onderhavige procedure, een bedrag voor salaris gemachtigde daarin begrepen.

de beoordeling van het geschil in conventie en reconventie

VOORAF

16. Arbiters zullen hierna in dit vonnis de geschilonderdelen nader specificeren en bespreken. Daarbij zij vermeld dat de standpunten van partijen, over en weer

bij partijen genoegzaam bekend, niet zullen worden weergegeven op de zeer uitgebreide en gedetailleerde wijze zoals door partijen gedaan. Arbiters zullen volstaan met het parafraseren van de standpunten van partijen op hoofdlijnen. De onderliggende details spelen bij de beoordeling van het geschil echter vanzelfsprekend ook een rol van betekenis.

17. Alle hierna in dit vonnis te noemen bedragen zijn exclusief btw, tenzij expliciet anders vermeld.

ONTBINDING/OPZEGGING

18. Opdrachtgeefster heeft de overeenkomst ontbonden op basis van de in de brief van 9 september 2014 genoemde acht gronden.
19. Deze gronden zijn (verkort weergegeven):
 1. Het werk wordt niet tijdig, op 17 september 2014, opgeleverd en de bouw-tijdoverschrijding zal zeer aanzienlijk zijn;
 2. Aanneemster schiet tekort in de coördinatie en de werkplan-ning/werkvoorbereiding;
 3. Aanneemster zal het werk (waarschijnlijk) niet behoorlijk, zonder (ernsti-ge) gebreken, opleveren;
 4. Er ontbreekt een deugdelijk herstelplan en herstelde gebreken worden niet ter controle voorgelegd of zijn niet (meer) te controleren;
 5. Aanneemster wijkt zonder overleg/toestemming af van het bestek;
 6. Aanneemster weigert om onvoldoende werk te herstellen op instructie bouwdirectie;
 7. Aanneemster werkt niet/onvoldoende mee aan schadebeperking;
 8. Aanneemster is in de gelegenheid gesteld in overleg tot een oplossing te komen.
20. Primair ligt de vraag voor of de door opdrachtgeefster in de brief van 9 sep-tember 2014 weergegeven gronden, op zichzelf, dan wel in onderling verband en samenhang bezien de ontbinding van de overeenkomst rechtvaardigden. Daarbij merken arbiters op dat indien achteraf, met terugwerkende kracht, nieuwe gronden ter rechtvaardiging van die ontbinding kunnen worden toege-voegd, daarvoor ook heeft te gelden dat aanneemster in verzuim is. Indien het antwoord op die vraag negatief zou uitvallen, zal vervolgens moeten wor-den beoordeeld of, zoals aanneemster stelt, gelet op het gegeven dat op-drachtgeefster het werk heeft laten afronden door derden, de facto sprake is van opzegging van de overeenkomst zoals bedoeld in paragraaf 14 lid 7 UAV 2012, waarbij een ander regime voor de afrekening van het werk geldt.

21. Voor zover nakoming niet blijvend of tijdelijk onmogelijk is, ontstaat de bevoegdheid tot ontbinding pas, wanneer de schuldenaar (lees: aannemster) in verzuim is (lid 2 van artikel 6:265 BW). Of van verzuim sprake is, kan veelal pas worden beoordeeld op het moment van oplevering (het moment van de opeisbaarheid van de door aannemster te leveren prestatie). Tijdens de bouw heeft een aannemer nog de gelegenheid eventuele geconstateerde gebreken te herstellen, terwijl ook bij oplevering geconstateerde gebreken op dat moment veelal nog niet tot verzuim leiden, omdat een aannemer die gebreken nog na oplevering mag herstellen, zo spoedig mogelijk (paragraaf 9 lid 7 UAV 2012). Pas daarna kan verzuim intreden.
22. De gevolgen van niet-nakoming treden vóór opeisbaarheid van de prestatie slechts in indien: (a) vaststaat dat nakoming zonder tekortkoming onmogelijk is; (b) uit een mededeling van aannemster is af te leiden dat zij zal tekortschieten, of (c) opdrachtgeefster goede gronden heeft te vrezen dat aannemster zal tekortschieten en aannemster niet bereid is te verklaren haar verplichtingen te zullen nakomen (artikel 6:80 BW).
23. Bij het hiervoor overwogene heeft te gelden dat het moment waarop gemeten wordt of aannemster aan haar resultaatsverplichting uit de aannemingsovereenkomst heeft voldaan, het moment van oplevering van het werk is. Verplichtingen om tijdens het werk instructies van de directie op te volgen (paragraaf 6 lid 2 UAV 2012) en om onvoldoende werk naar genoegen van de directie te verbeteren/vernieuwen (lid 7), doen daar niet aan af en bieden derhalve niet zonder meer een grond voor ontbinding van de aannemingsovereenkomst.
24. Arbiters zullen het voorgaande hierna bij de bespreking van de verschillende ontbindingsgronden meewegen.
25. **Met betrekking tot ontbindingsgrond 1:** Opdrachtgeefster heeft expliciet aangegeven dat de grondslag voor haar buitengerechtelijke ontbinding van de aannemingsovereenkomst niet is gelegen in de waarschijnlijkheid per 9 september 2014 dat het werk niet op tijd of niet behoorlijk zou worden opgeleverd (zie de memorie van dupliek in conventie/replik in reconventie onder 7.2, de akte van 30 januari 2017 van opdrachtgeefster op pagina 20 (*"Het is juist dat ook de tijd een steeds meer cruciale factor werd naarmate de op-*

leveringsdatum dichterbij kwam, maar de grondslag voor de ontbinding ligt in de tekortkomingen [...]”) en de pleitnota van de zijde van opdrachtgeefster van 21 maart 2017 onder 2.2). Artikel 7:756 BW - waarin de bevoegdheid tot anticipatieve ontbinding aan de rechter (of arbiter) is voorbehouden - is dus niet aan de orde in deze. De vordering van opdrachtgeefster is louter gegrond op de buitengerechtelijke ontbinding, ex artikel 6:265 BW, bij brief van 9 september 2014 van opdrachtgeefster, gebaseerd op het gestelde tekortschieten door aanneemster.

26. Arbiters tekenen hierbij aan dat – zoals blijkt uit het verslag van de bouwvergadering van 10 juli 2014 (nr.12) aanneemster op 7 juli 2014 planningen heeft verstrekt waaruit blijkt dat de contractueel vastgelegde opleveringsdatum (17 september 2014) niet zou worden gehaald. Volgens het verslag van de bespreking op 26 augustus 2014 (productie 13 van opdrachtgeefster) is tijdens aanneemster gevraagd of oplevering van het “minimale scenario” op 13 oktober 2014 bespreekbaar was. Dat op die vraag vóór 9 september 2014 een antwoord is gekomen, is gesteld noch gebleken.
27. Daarbij komt nog dat het verzoek van aanneemster medio mei 2014 om bouwtijdverlenging niet op voorhand van elke grond ontbloot was, gelet op onder andere de late gegevensverstrekking van de kant van opdrachtgeefster en de niet tijdig uitgevoerde sloop van een deel van het gebouw door derden (wegens laattijdige opdracht van opdrachtgeefster aan derden ter zake van foyer J). Aanneemster had eerder (op 2 mei 2014) al een gemotiveerd verzoek om bouwtijdverlenging gedaan en heeft ook op 25 juli 2014 (opnieuw) een gemotiveerd verzoek om bouwtijdverlenging gedaan. Van de kant van opdrachtgeefster is daar geen gemotiveerde reactie op gekomen. Arbiters stellen vast dat ook bij een eventueel aan aanneemster toe te kennen bouwtijdverlenging oplevering op 17 september 2014 nog niet aan de orde hoefde te zijn en dat partijen hun besprekingen omtrent het “plan van aanpak minimale scenario” zijn begonnen om de gevolgen van een aanzienlijke bouwtijdoverschrijding te verkleinen (zie de producties 22 t/m 25 van aanneemster). In die plannen zou oplevering van de belangrijkste delen van het gebouw plaatsvinden op 27 september 2014, zodat de exploitatie op 1 oktober 2014 zou kunnen aanvangen. De uiteindelijke oplevering van het werk zou dan in een later stadium plaatsvinden.

28. De eerste grond snijdt geen hout.
29. **Met betrekking tot ontbindingsgrond 2:** Arbiters volgen aanneemster niet in haar standpunt dat een tekortkoming in de nakoming van de verplichting tot coördinatie hoe dan ook niet kan leiden tot ontbinding van de aanneemingsovereenkomst. De coördinatieverplichting vloeit immers in de basis al voort uit de bestekverplichtingen. Anderzijds volgen arbiters aanneemster wel waar zij stelt dat zij op grond van het bestek en de coördinatieovereenkomst niet is belast met de zorg voor de kwaliteit van door nevenaannemers te leveren werk.
30. Opdrachtgeefster onderbouwt haar standpunt dat aanneemster is tekort geschoten wat betreft haar coördinatieverplichting en ter zake van de werkplanning/werkvoorbereiding met name met het door E opgestelde stuk van 10 maart 2016 (productie 55 van opdrachtgeefster). Aanneemster gaat daar in haar memo van 24 mei 2016 (productie 146 van aanneemster) gedetailleerd en gemotiveerd tegen in.
31. Gelet op deze gemotiveerde betwisting en bij gebrek aan voldoende onderliggend bewijs en voorbeelden - het enige concrete voorbeeld betreft het niet tijdig aanbrengen van sparingen ten behoeve van de W-installaties (zie de als productie 35 en 36 door opdrachtgeefster overgelegde brieven van E aan aanneemster van 24 juni en 7 juli 2014) - kunnen arbiters niet concluderen dat het verwijt van onvoldoende coördinatie terecht aan het adres van aanneemster is gericht, laat staan dat dit verwijt zo ernstig was dat het op zich een ontbinding zou rechtvaardigen. Daarbij tekenen arbiters aan dat aanneemster terecht opmerkt dat het achterblijven van het door aanneemster uit te voeren werk op de planning niet automatisch een tekortkoming wat betreft de coördinatie hoeft op te leveren.
32. Hetgeen hiervoor is overwogen klemmt temeer nu voldoende is gebleken dat aanneemster bij de uitvoering en voortgang van haar eigen werkzaamheden meermalen belemmerd is doordat opdrachtgeefster op onderdelen geen, onvoldoende of niet tijdig informatie verstrekke en geen, of niet tijdig beslissingen nam. Zo was de gewenste uitvoering van de sprinklerinstallatie op 9 september 2014 nog niet bekend. Opdrachtgeefster heeft de kwestie ter zake van het hang- en sluitwerk heel lang in discussie gelaten. Pas op

8 september 2014 viel de beslissing dat opdrachtgeefster het hang- en sluitwerk zelf in eigen beheer zou gaan uitvoeren. Daarbij wordt de handelswijze van E, als directievoerder, vanzelfsprekend toegerekend aan opdrachtgeefster.

33. De coördinatieovereenkomst is pas op 12 mei 2014 ondertekend en zelfs op dat moment beschikte aanneemster nog niet over de gegevens van de aannemers die naast K en L als nevenaanneemster zouden optreden.
34. Aanneemster wijst er daarnaast terecht op dat het verwijt onvoldoende weerklank vindt in de verslagen van de bouwvergaderingen, terwijl de coördinatie een regelmatig terugkerend onderwerp van bespreking was.
35. Ter zake van de werkplanning en werkvoorbereiding is geen sprake van zelfstandige contractverplichtingen, zodat hierin evenmin een grond voor een terrechte ontbinding kan zijn gelegen, daargelaten de vraag of het verwijt dat opdrachtgeefster aanneemster ter zake maakt terecht is. Bovendien is niet gebleken dat aanneemster voorafgaand aan de brief van 9 september 2014 ter zake van de werkplanning een verwijt is gemaakt, laat staan dat hij op dat punt in gebreke is gesteld.
36. **Met betrekking tot de ontbindingsgronden 3 en 4:** Uit de stukken en de mondelinge toelichting is op te maken dat als belangrijke inhoudelijke grond voor de ontbinding per 9 september 2014 heeft te gelden het gestelde tekortschieten van aanneemster ter zake van brandwering en geluidwering van binnendeuren/-kozijnen, geluidsdilataties en geluidwering van het plafond van de multimediazaal.
37. Opdrachtgeefster stelt dat de brandveiligheid van essentieel belang is in het kader van de exploitatie van het gebouw en dat dit zeker ook geldt voor de geluidsisolatie van ruimtescheidingsconstructies.
38. Zij stelt dat in het ontwerp uitdrukkelijk rekening is gehouden met het gelijktijdig gebruik van de verschillende functies, ruimten en zalen, zonder onderlinge hinder of overlast. De positionering ervan en de akoestische voorzieningen zijn daarop afgestemd, met name ook de dilataties in de scheidingsconstructies. In het ontwerp is gebruik gemaakt van het 'doos-in-doos principe'.

39. Opdrachtgeefster heeft aan haar ontbindingsbrief van 9 september 2014 onder andere de sommatiebrieven van 8 en 28 augustus 2014 doen voorafgaan. Bij brief van 9 september 2014 heeft aanneemster nog gereageerd op de sommatiebrief van 28 augustus 2014 van opdrachtgeefster. Deze brief heeft de ontbindingsbrief van 9 september 2014 van opdrachtgeefster klaarblijkelijk gekruist.
40. Vaststaat dat partijen, in de periode voorafgaand aan de ontbinding zelfs tot zeer kort vóór 9 september 2014, nog (werk)afspraken hebben gemaakt voor de periode ná 9 september 2014. Zo is afgesproken dat H nog geluidmetingen zou verrichten in de week van 8-12 september 2014.
41. Op 8 september 2014 heeft aanneemster nog een voorstel tot herstel gedaan ter zake van de kwestie van de brandwerendheid en de geluidisolatie van de binnendeuren en -kozijnen.
42. Eerder had aanneemster bezwaar geuit tegen de besteksoplossing. De kozijnen en de deuren waren in haar visie te krap gedimensioneerd om daarmee de combinatie van èn een dubbele kierdichting ten behoeve van de geluidsisolatie èn de geëiste brandwerendheid te kunnen realiseren. In dat verband mag niet onvermeld blijven dat bij de afronding van het werk door derden feitelijk ook zwaardere maten kozijnen en dikkere deuren zijn toegepast. Aanneemster stelt dat zij in haar plan van aanpak vergelijkbare maatregelen had voorgesteld.
43. Op 8 september 2014 heeft aanneemster ook ter zake van de kwestie van het plafond van de multimediezaal een duidelijk standpunt ingenomen, met het voorstel dat, als uit geluidmeting zou blijken dat het door haar aangebrachte plafond toch niet aan de eisen zou voldoen, zij (de ophanging van) het plafond zou vervangen. Ter zitting heeft aanneemster aangegeven dat dit eventuele herstel 1 tot 2 weken in beslag zou nemen. Opdrachtgeefster heeft dit niet weersproken.
44. In de brief van 9 september 2014, onder punt 4 (op pagina 3), noemt opdrachtgeefster haar verzoek aan aanneemster om voorstellen te doen ter zake van de deuren/kozijnen en het plafond van de multimediezaal. Die voorstellen had aanneemster, zoals gezegd, de dag er voor op 8 september 2014

bij opdrachtgeefster neergelegd. Die voorstellen zijn te beschouwen als een plan van aanpak als door opdrachtgeefster geëist.

45. Wat er verder van die voorstellen ook zij, ze waren naar het oordeel van arbiters realistisch genoeg om als basis te dienen voor verder overleg met als doel om – voor zover de noodzaak daartoe zou bestaan - tot acceptabel en reëel herstel te komen binnen een zodanig tijdsbestek dat dit in het kader van de exploitatie van het pand niet tot onoverkomelijke problemen zou hoeven leiden.
46. In de brief van 28 augustus 2014 is de aangekondigde ontbinding aangehouden tot uiterlijk 9 september 2014. Kort voor laatstgenoemde datum lag er afdoende materiaal van de hand van aanneemster op grond waarvan opdrachtgeefster gehouden was verder met aanneemster te onderhandelen, haar de gelegenheid te bieden die voorstellen nader toe te lichten of aan te passen en de aangehouden aangekondigde ontbinding tenminste op te schorten.
47. Ook veel van de andere kwesties waren nog in discussie tussen partijen, zodat er nog geen sprake was van vaststaande tekortkomingen aan de kant van aanneemster. Meer in het bijzonder geldt dit voor de door opdrachtgeefster gestelde vervuiling van de geluidsdilataties in de scheidingsconstructies. Dat ter zake sprake was van gebreken is niet aan de hand van geluidsmetingen aangetoond. Bovendien zouden de meeste van de volgens opdrachtgeefster aanwezige gebreken naar het oordeel van arbiters in een later stadium zonder onoverkomelijke bezwaren nog verholpen kunnen worden.
48. Gelet op al het voorgaande was aanneemster met betrekking tot de gestelde gebreken ter zake van de binnendeuren/-kozijnen, het plafond van de multimediazaal en de geluidsdilataties in de scheidingsconstructies nog niet in verzuim. Maar zelfs als dat op onderdelen wel het geval zou zijn geweest, dan rechtvaardigde dit niet de aanzienlijke gevolgen van de ontbinding, die (ook voor opdrachtgeefster) op 9 september 2014, zo kort voor de contractuele opleveringsdatum van het werk, zonder meer voorzienbaar waren.

49. Dat, naar achteraf is vastgesteld, het werk op onderdelen anders is uitgevoerd dan het bestek voorschrijft, maakt al het voorgaande, op het moment van de ontbinding, niet anders.
50. Opdrachtgeefster voert nog aan dat de plannen van aanpak te laat werden voorgelegd. Een contractuele grondslag om termijn te stellen aan het indienen van een gewenst plan van aanpak ontbreekt echter.
51. Aan de klacht van opdrachtgeefster dat herstelde gebreken niet ter controle werden voorgelegd of niet meer te controleren waren, gaan arbiters voorbij. Wat daarvan verder feitelijk ook zij, nu er van de kant van opdrachtgeefster sprake was van bouwtoezicht van aanvankelijk 20 uur per week, later verhoogd naar 30 uur per week valt dit verwijt, gelet op de omvang van het onderhavige werk niet serieus te nemen.
52. Hetzelfde geldt voor de door opdrachtgeefster gestelde overige gebreken in het werk, gebaseerd op de stelling van opdrachtgeefster dat aanneemster in de loop van 2014, veelvuldig heeft aangegeven dat geconstateerde gebreken zouden zijn hersteld, zonder dat dit (nog) kon worden gecontroleerd, alsmede dat later bij destructief onderzoek is gebleken dat die gebreken niet (alle) waren hersteld.
53. Mede in het licht van hetgeen hiervoor onder rechtsoverweging 21 tot en met 23 is overwogen kan niet worden geoordeeld dat aanneemster ter zake van de beweerdelijke gebreken in de nakoming op 9 september 2014 in verzuim verkeerde. Datzelfde geldt met betrekking tot de na ontbinding (tijdens de diverse opnames) vastgestelde gebreken.
54. **Met betrekking tot ontbindingsgrond 5:** Aanneemster heeft tegen de stelling van opdrachtgeefster dat aanneemster op diverse onderdelen zonder overleg met, of toestemming van, opdrachtgeefster/E is afgeweken van het bestek, gemotiveerd verweer gevoerd. Zij voert aan alleen wegens onduidelijkheden in of onuitvoerbaarheid van bestek en tekeningen daarvan te zijn afgeweken, zonder dat er sprake was van eigen gewin en zonder concessies te doen aan de kwaliteit.

55. Ter zake van de kwesties betreffende de binnendeuren/-kozijnen en het plafond van de multimediazaal is – in het verlengde van hetgeen ter zake hiervoor is overwogen – nog van belang dat arbiters van oordeel zijn dat aanneemster terecht in de veronderstelling verkeerde dat het bestek op onderdelen niet ongewijzigd kon worden uitgevoerd. Voor zover het de binnendeuren/-kozijnen betreft zij verwezen naar de brief van 13 juni 2014 van de technisch adviseur van M (productie 50 van aanneemster). Opdrachtgeefster heeft noch op het verzoek om overleg naar aanleiding daarvan, noch op de doorgezonden specificaties gereageerd, waarna aanneemster de deuren en kozijnen heeft besteld om vertraging te voorkomen. Ook dient te worden vermeld dat de binnendeuren/-kozijnen en het plafond van de multimediazaal bij de afronding van het werk door derden afwijkend van het bestek zijn uitgevoerd. Voor zover bij nadere metingen zou blijken dat de door aanneemster doorgevoerde afwijkingen niet aan de bestekseisen qua geluid en/of brandwerendheid voldoen, heeft aanneemster bovendien herstel aangeboden.
56. Partijen hebben ter zake van deze kwesties over en weer deskundigenrapporten doen opstellen en in het geding gebracht. Er zijn echter namens opdrachtgeefster geen metingen overgelegd van de door aanneemster gerealiseerde situatie. Evenmin van de door derden bij de afronding van het werk gerealiseerde situatie. Bovendien dient ter zake van de door E en G in opdracht van opdrachtgeefster opgestelde rapporten te worden bedacht dat beide namens opdrachtgeefster al bij het opstellen van de bestekstukken en bij de uitvoering van het werk als directievoerder/adviseur betrokken zijn geweest, zodat hun rapporten en de daarin getrokken conclusies met de nodige omzichtigheid moeten worden gehanteerd.
57. De besteksafwijkingen leveren op zich derhalve geen zelfstandige grond voor ontbinding op.
58. **Met betrekking tot ontbindingsgrond 6:** In paragraaf 6 lid 7 UAV 2012 is bepaald dat onvoldoende werk binnen door de directie in billijkheid te stellen termijn tot haar genoegen door de aannemer moet worden verbeterd of vernieuwd. Volgens opdrachtgeefster heeft aanneemster daar niet aan voldaan.
59. Nu deze kwestie is toegespitst op de kwesties ter zake van de binnendeuren en -kozijnen en het plafond van de multimediazaal, deelt deze het lot van die

kwesties, waarvoor arbiters verwijzen naar wat zij ter zake hierboven hebben overwogen en geoordeeld.

60. Voor zover de kwestie betrekking heeft op andere gestelde gebreken, blijkt, zoals aanneemster stelt, uit niets dat aanneemster daadwerkelijk heeft geweigerd herstel uit te voeren, voor zover terecht verlangd. Dat ter zake het nodige overleg met discussie is gevoerd, maakt dat niet anders.
61. **Met betrekking tot ontbindingsgrond 7:** Aanneemster is langdurig met opdrachtgeefster in overleg geweest, nog tot heel kort voor de buitengerechtelijke ontbinding. Aanneemster was bereid mee te werken aan onder andere het minimale scenario teneinde de schade zoveel mogelijk te beperken. Op het gemotiveerd verzoek van aanneemster om bouwtijdverlenging is geen antwoord van de kant van opdrachtgeefster gekomen. De stelling van opdrachtgeefster dat aanneemster niet of onvoldoende heeft meegewerkt dient als onvoldoende onderbouwd te worden gepasseerd.
62. **Met betrekking tot ontbindingsgrond 8:** Deze klacht heeft naast al het voorgaande geen zelfstandige betekenis.
63. Arbiters zijn, anders dan opdrachtgeefster, primair van oordeel dat aanneemster ten aanzien van de gestelde gebreken in de nakoming, voor zover al terecht, op 9 september 2014 niet in verzuim verkeerde. Daarenboven zijn de gestelde gebreken noch op zichzelf, noch in onderlinge samenhang bezien zo wezenlijk dat, zelfs al zou er op onderdelen sprake zijn geweest van verzuim, deze de ontbinding per 9 september 2014 konden rechtvaardigen, zulks mede gelet op de aard van de overeenkomst en de ernst van de gevolgen van de ontbinding (een oplevering op een datum die veel later zou zijn gelegen dan de haalbare oplevering door aanneemster, met alle gevolgen voor de exploitatie van de schouwburg van dien). Hierbij zij nog opgemerkt dat bij de afronding van het werk 30 van de 39 onderaannemers van aanneemster zijn ingezet door opdrachtgeefster. Zou dat niet zijn gelukt dan had een verdere vertraging in het verschieft gelegen.

CONCLUSIE ONTBINDING/OPZEGGING; AFREKENING VAN HET WERK

64. Gelet op al het voorgaande heeft opdrachtgeefster onterecht de aannemingsovereenkomst op 9 september 2014 buitengerechtelijk ontbonden. Daarom is,

met inachtneming van het gegeven dat opdrachtgeefster het werk heeft laten afronden door derden, de facto sprake van opzegging van de overeenkomst als bedoeld in paragraaf 14 lid 7 AUV 2012, zodat de afrekening van het werk op die grondslag dient plaats te vinden conform lid 10 van paragraaf 14 UAV 2012 (juncto artikel 7:764 lid 2 BW).

65. Aanneemster heeft gelet daarop recht op de aanneemsom, vermeerderd met de kosten die zij als gevolg van de niet-voltooing heeft moeten maken en verminderd met de haar door de beëindiging bespaarde kosten, onverlet aanspraken van aanneemster en opdrachtgeefster op wat overigens ter zake van de aannemingsovereenkomst verschuldigd is.
66. In het kader van deze afrekening ex paragraaf 14 lid 10 UAV 2012 heeft aanneemster recht op de aanneemsom inclusief het saldo van het meerwerk ten opzichte van het minderwerk. Arbiters zullen nu eerst overgaan tot bespreking van de meer-/minderwerkafrekening.

MEER-/MINDERWERK

67. Aanneemster stelt dat het saldo van het ingediende meer-/minderwerk € 740.636,43 bedraagt, waarop zij vervolgens € 173.961,42 in mindering brengt uit hoofde van de door de beëindiging bespaarde kosten ter zake van dit ingediende meer-/minderwerk.
68. Arbiters volgen deze door aanneemster gehanteerde afrekeningswijze met betrekking tot de afwikkeling van het meer-/minderwerk. Zij volgen opdrachtgeefster niet waar zij stelt dat dit principieel onjuist is. Beide afrekeningswijzen leiden immers, los van de verschillen van inzicht tussen partijen over de diverse posten, financieel per saldo tot het zelfde eindresultaat.
69. Aanneemster heeft het totaalbedrag van € 121.000,00 ter zake van de in het bestek opgenomen stelposten volledig teruggegeven in de termijnstaten (als bespaarde kosten op de aanneemsom). In de meer-/minderwerkafrekening zijn de feitelijke bestedingen ter zake van die posten opgenomen (niet de verrekening ten opzichte van het stelpostbedrag). Arbiters volgen ook deze afrekeningswijze, omdat deze helder is en per saldo niet tot een ander eindresultaat leidt dan een andere afrekeningswijze.

70. Aanneemster heeft haar eisverminderingen ter zake van het meer-/minderwerk doorgevoerd door verhoging van het bedrag aan bespaarde kosten van aanvankelijk € 160.676,57 naar uiteindelijk € 173.961,42. Arbiters verwijzen hiervoor naar de onder rechtsoverweging 171 weer te geven specificatie van de vordering van aanneemster. Arbiters zullen de op basis van de beoordeling van de meer-/minderwerkafrekening door te voeren correcties verrekenen op genoemd bedrag aan bespaarde kosten.
71. Arbiters merken hier voorafgaand aan de beoordeling van de afzonderlijke posten uit praktische overweging eenmalig in algemene zin op dat – in het geval toewijzing aan de orde is – de hierna te noemen bedragen wat de hoogte ervan betreft onvoldoende gemotiveerd weersproken zijn door opdrachtgeefster, althans arbiters redelijk voorkomen, en daarom door arbiters worden overgenomen.
- ST01 Aankoop hang- en sluitwerk van binnenkozijnen volgens par. 30.80.10-a*
72. Aanneemster brengt bij specificatie van 16 januari 2015 € 22.774,41 ten laste van de stelpost hang- en sluitwerk. De stelpost zelf van € 85.000,00 is volledig teruggegeven in de termijnstaten.
73. Er zijn 66 scharnieren benut op nog door aanneemster geleverde 22 binnen-deuren. Aanneemster heeft de overige 984 scharnieren afgeleverd bij een derde aannemer die het werk na de ontbinding heeft afgerond. Deze aannemer heeft uiteindelijk, in overleg met opdrachtgeefster, andere scharnieren toegepast. Het blijft voor risico van aanneemster dat zij de scharnieren zonder overleg met opdrachtgeefster aan die derde aannemer heeft geleverd. De post van € 5.904,00 komt niet voor vergoeding in aanmerking.
74. De posten van € 1.950,00 en € 1.104,00 betreffen gestelde gemaakte kosten voor het opstellen van een hang- en sluitwerklijst en hang- en sluitwerkplan. Deze posten vallen buiten de stelpost en dienen te zijn verrekend in de AK. Zij komen niet voor vergoeding ten laste van de stelpost in aanmerking, louter vanwege het gegeven dat het hang- en sluitwerk van deze stelpost als zodanig niet is uitgevoerd.

75. De meer-/minderwerkafrekening dient dus te worden verminderd met $\text{€ } 5.904,00 + \text{€ } 1.950,00 + \text{€ } 1.104,00 = \text{€ } 8.958,00$ netto, ofwel $\text{€ } 9.853,80$ inclusief 10% aannemersvergoeding.

76. De overige posten komen arbiters redelijk voor.

ST04 Controleren brandwerendheid volgens vraag 161 2e nota van inlichtingen

77. Aanneemster brengt bij specificatie van 16 januari 2015 $\text{€ } 1.098,90$ ten laste van deze stelpost. De stelpost zelf van $\text{€ } 15.000,00$ is volledig teruggegeven in de termijnstaten. Het in rekening gebrachte bedrag is niet in geschil.

78. De meer-/minderwerkafrekening behoeft dus geen correctie.

010 Diverse werkzaamheden naar aanleiding van overdracht bouwterrein

79. Vast is komen te staan dat het bouwterrein van D na de uitvoering van de sloopwerkzaamheden door derden nog niet geheel opgeschoond was toen het aan aanneemster werd overgedragen en dat dit resulteerde in een verstoring op het kritieke pad ten gevolge waarvan aanneemster kosten heeft moeten maken, ten belope van $\text{€ } 1.119,56$.

80. De meer-/minderwerkafrekening hoeft niet te worden bijgesteld.

012B Aanpassen THQ-liggers tgv de detailberekeningen

81. Aanneemster brengt een bedrag van $\text{€ } 29.016,58$ als meerwerk in rekening voor het aanpassen van THQ-liggers als gevolg van detailberekeningen ter zake. De constructeurs van partijen zijn het niet eens geworden over de noodzaak van de door aanneemster doorgevoerde constructieve voorzieningen (kopschotjes). Ook is in geschil of de kopschotjes tegen de contractuele kg-prijs voor wijzigingen verrekend dienen te worden, of tegen de daadwerkelijke kosten. Opdrachtgeefster heeft in de onderhavige procedure (in haar productie 70) nog aangegeven dat de vordering niet gespecificeerd is. In vervolg daarop heeft aanneemster (in haar productie 153) verzuimd een specificatie voor te leggen. Aanneemster komt gelet op het voorgaande geen vergoeding toe van het gestelde bedrag.

82. De meer-/minderwerkafrekening dient met $\text{€ } 29.016,58$ te worden verlaagd.

012C Engineeringskosten gewijzigde staalconstructie

83. Aanneemster brengt € 1.525,23 in rekening voor engineeringskosten voor meerwerkpost 012A 'Gewijzigde constructies t.g.v. werktekeningen constructeur', welke post zelf niet in geschil is. Arbiters volgen opdrachtgeefster niet in haar standpunt dat er geen grond is om separaat bovenop die meerwerkpost nog engineeringskosten in rekening te brengen. De engineeringskosten zijn niet in de kg-prijs verdisconteerd en de door ontwerpfouten veroorzaakte kosten zijn niet verrekend in post 012A. Aanneemster maakt terecht aanspraak op vergoeding van engineeringskosten in deze meerwerkpost.
84. De meer-/minderwerkafrekening behoeft niet te worden aangepast.

019 Het leveren en plaatsen van hoeklijnen en roosters in middenspanningsruimte

85. Aanneemster claimt meerwerk van € 3.415,74 voor het leveren en plaatsen van extra hoeklijnen en roosters in de middenspanningsruimte. In geschil is de post € 250,00 transportkosten voor het vooraf leveren van de instortvoorzieningen daarvoor. Arbiters volgen het standpunt dat het reëel was deze instortvoorzieningen vooraf separaat te laten bezorgen, zodat daar extra transportkosten mee zijn gemoeid die voor vergoeding in aanmerking komen.
86. De meer-/minderwerkafrekening behoeft op dit punt niet te worden gecorrigeerd.

023 Wijziging constructie tgv vervallen bestaande betonkolom as MG-A

87. Aanneemster stelt dat sprake is van meerwerk ten belope van € 4.990,89 ter zake van de aanpassing van de doorgang tussen B en D. Opdrachtgeefster erkent een bedrag van € 2.003,98. Na de gemotiveerde betwisting van opdrachtgeefster heeft aanneemster het meerdere niet genoegzaam aannemelijk gemaakt.
88. De meer-/minderwerkafrekening dient daarom neerwaarts te worden bijgesteld met een bedrag van € 4.990,89 - € 2.003,98 = € 2.986,91.

024 Wijziging toegang schacht 2e verdieping

89. Aanneemster claimt meerwerk van € 282,07 wegens wijziging van de toegang van de schacht op de 2^e verdieping. Opdrachtgeefster stelt dat sprake is van

minderwerk van € 742,69. Het verschil van mening heeft betrekking op de levering van de toegangsdeuren. Van het begrote totaal aantal binnendeuren van 182 zijn er 22 stuks door aanneemster geleverd en afgehangen. De niet geleverde deuren (160 stuks) zijn door aanneemster verdisconteerd in de afrekening van de stand van het werk wegens de beëindiging ervan. Arbiters volgen aanneemster in haar standpunt dat de vervallen schachtdeuren daarmee zijn verrekend en dat deze niet ook nog eens bij de onderhavige post moeten worden verrekend.

90. De meer-/minderwerkafrekening hoeft niet te worden aangepast.

026 Diverse wijzigingen wand- en vloertegels

91. Wegens wijziging ter zake van het wand- en vloertegelwerk dient aanneemster een meerwerkpost in van € 5.516,49. Opdrachtgeefster erkent deze post, behoudens tot een bedrag van € 1.654,95 wegens niet geleverde tegels. Aanneemster stelt deze tegels op de bouw te hebben achtergelaten ten behoeve van opdrachtgeefster. Niet is komen vast te staan dat deze tegels ter beschikking van opdrachtgeefster zijn gekomen. De bewijsplicht ter zake rust op aanneemster. Zij heeft daar niet aan voldaan. De door aanneemster genoemde 'lijst met over te nemen materialen' wordt betwist door opdrachtgeefster.
92. De meer-/minderwerkafrekening dient te worden gekort met € 1.654,95.

027 Wijziging entree B (tourniquette vervallen), inclusief wijziging luifel

93. Van deze meerwerkclaim van € 11.735,82 erkent opdrachtgeefster een bedrag van € 10.570,72. Zij betwist feitelijk dus een bedrag van € 1.165,10, waar zij een bedrag van € 1.100,00 noemt. Dit betwiste bedrag betreft de door aanneemster geclaimde engineeringskosten. Nu vast is komen te staan dat de engineeringskosten niet in de kg-prijs zijn verdisconteerd, maakt aanneemster terecht aanspraak op vergoeding daarvan in deze meerwerkpost.
94. De meer-/minderwerkafrekening behoeft geen aanpassing.

030A Wijziging behandeling gevelbeplating

95. Aanneemster claimt meerwerk van € 75.640,74 voor de wijziging van de behandeling van de gevelbeplating van coilcoating naar poedercoating.

96. In het bestek is behandeling met poedercoating met een garantie van 15 jaar gevraagd. Omdat voor aanneemster gevelbeplating met poedercoating en 15 jaar garantie niet leverbaar was, heeft zij in haar inschrijfbegroting gevelbeplating met coilcoating (met 15 jaar garantie) opgenomen. In verband met de door de architect gewenste kleur, die niet leverbaar was in coilcoating, diende toch gevelbeplating met poedercoating te worden toegepast. Aanneemster stelt dat ter zake sprake is van meerkosten.
97. Nu het voor opdrachtgeefster niet expliciet duidelijk was dat aanneemster had ingeschreven op basis van gevelbeplating met coilcoating tegen een lagere prijs dan gevelbeplating met poedercoating en aanneemster dit niet uit eigen beweging op dat moment heeft toegelicht aan opdrachtgeefster, kan aanneemster in rechte geen vergoeding toekomen van de door haar gestelde meerkosten ten opzichte van haar inschrijfbegroting.
98. De meer-/minderwerkafrekening moet neerwaarts worden bijgesteld met het geclaimde bedrag van € 75.640,74.

030B Wijziging behandeling gevelbeplating

99. Wegens een nadere wijziging van de kleur van de gevelbeplating, alsmede een wijziging ter zake van de perforatie van de gevelbeplating, vordert aanneemster meerwerk van € 151.491,19.
100. Dit meerwerkbedrag is als zodanig niet in geschil. Opdrachtgeefster stelt wel dat gelet op de stand van het werk, aanneemster slechts vergoeding toekomt van € 62.687,05. Dit aspect komt elders aan de orde, nu arbiters de afrekeningswijze van aanneemster volgen (zie onder rechtsoverweging 68).
101. De meer-/minderwerkafrekening als zodanig behoeft geen bijstelling.

033 Wijziging staalconstructie optopping en technische ruimte B

102. Ter zake van de 'optopping' van de kantoren en de technische ruimte van B vordert aanneemster nu vergoeding van meerwerk ten bedrage van € 23.383,50. Opdrachtgeefster heeft het meerwerk op 26 augustus 2014 geaccordeerd op een bedrag van € 15.501,15 van het aanvankelijk door aanneemster geclaimde bedrag van € 34.223,12. Voor het meerdere van $\text{€ } 23.383,50 - \text{€ } 15.501,15 = \text{€ } 7.882,35$ komt aanneemster geen vergoeding

toe. Daar is noch een opdracht vooraf, noch een akkoord achteraf voor gegeven en ook anderszins geen grond voor komen vast te staan.

103. De meer-/minderwerkafrekening dient te worden verminderd met het bedrag van € 7.882,35.

037 Roostervloer in schachten

104. Aanneemster vordert voor het aanbrengen van extra looproosters in technische schachten ter plaatse van de derde verdieping vergoeding van € 3.063,17.
105. Opdrachtgeefster heeft tot tweemaal toe dit meerwerk goedgekeurd en kan daarom op die goedkeuring, behoudens bijzondere omstandigheden - die niet zijn gebleken - niet op terug komen. Ter zake van de stelling van de kant van opdrachtgeefster ter zitting dat ter plaatse van de derde verdieping geen looproosters aangebracht zouden kunnen zijn omdat daar geen toegang tot de schacht zou zijn, is geen bewijs aangeboden, zodat arbiters die stelling passeren.
106. De meer-/minderwerkafrekening hoeft niet te worden aangepast.

041 Diverse wijzigingen overheaddeuren

107. Voor het doorvoeren van constructieve wijzigingen ten behoeve van een overheaddeur vordert aanneemster vergoeding van meerwerk van € 1.467,68. Hoewel het meerwerk inhoudelijk al enige tijd tussen partijen in discussie was, heeft aanneemster het door haar gestelde meerwerk pas in januari 2015 geprijsd. Naar het oordeel van arbiters is dit te laat. Er is geen sprake van spoedeisend noodzakelijk meerwerk, zodat aanneemster geen beroep toekomt op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan. Aanneemster komt geen vergoeding toe.
108. De meer-/minderwerkafrekening moet neerwaarts worden bijgesteld met € 1.467,68.

047 Koven om leidingen (werkvergadering 15-8.7)

109. Arbiters zijn anders dan opdrachtgeefster van oordeel dat geen sprake is van koven die vallen onder de post bouwkundige voorzieningen, als ten behoeve van installaties noodzakelijke bouwkundige voorzieningen. Er is sprake van koven die boven de besteksverplichting uitgaan. Aanneemster komt vergoeding van het gestelde meerwerk van € 1.279,72 toe.
110. De meer-/minderwerkafrekening behoeft geen bijstelling.

050 Aanpassen aansluiting kolommen as MF/M3-M7

111. Ter zitting is komen vast te staan dat, op verzoek van de constructeur, van het bestek afwijkende voorzieningen zouden worden getroffen voor de aansluiting van de stalen kolommen op de kalkzandsteen wanden van de schacht. Op 11 juli 2014 heeft de directie goedkeuring gegeven aan het alternatieve detail. Niet is komen vast te staan dat, zoals opdrachtgeefster stelt, sprake was van benodigd herstel van uitvoeringsfouten van aanneemster. Aanneemster heeft op correcte wijze aangegeven dat het al geproduceerde staalwerk gereed was en dat dit kon worden overgenomen door opdrachtgeefster (aanneemster heeft het gewijzigde detail uiteindelijk niet meer zelf uitgevoerd). Het komt voor rekening van opdrachtgeefster dat zij die materialen niet heeft overgenomen. Aanneemster komt vergoeding van de gemaakte kosten van € 3.536,78 toe.
112. De meer-/minderwerkafrekening hoeft niet te worden gecorrigeerd.

052 Wijzigingen conferentieruimte B

113. Opdrachtgeefster heeft opdracht gegeven voor het wijzigen van de metal stud wanden van de conferentieruimte in andere metal stud wanden, dan wel houtskeletbouw wanden. Er is sprake van duurdere wanden dan de besteksmatige wanden. Aanneemster komt vergoeding toe van de gestelde meerkosten van € 2.083,56.
114. De meer-/minderwerkafrekening behoeft geen bijstelling.

054 Extra akoestische plafonds Foyer D en B

115. Deze meerwerk kwestie heeft betrekking op de gipsplaten die noodzakelijk zijn onder het in het bestek beschreven akoestische spuitpleisterwerk. Deze

gipsplaten zijn niet genoemd bij alle locaties waar het akoestische spuitpleisterwerk is voorgeschreven. Het spuitpleisterwerk en de gipsplaten zijn in verschillende besteksparagrafen opgenomen.

116. Arbiters volgen aanneemster waar zij stelt dat zij alleen gipsplaten heeft begroot waar deze in het bestek zijn genoemd, nu zij in het kader van de aanbesteding nog geen werkzaamheden hoefde te doen die in de sfeer van de werkvoorbereiding liggen. De kwestie had duidelijker in het bestek moeten worden opgelost.

117. Aanneemster komt vergoeding toe van de gestelde meerkosten van € 27.631,63 voor de desbetreffende gipsplaten.

118. Er hoeft geen bijstelling van de meer-/minderwerkafrekening plaats te vinden.

060 Doortrekken schacht t.p.v. vloersparing technische ruimte L.01.33

119. Deze meerwerkkwestie, waarvoor geen opdracht is verleend door opdrachtgeefster, is door aanneemster pas op 16 januari 2015 geprijsd, op € 858,73, naar het oordeel van arbiters te laat. Er is geen sprake van spoedeisend noodzakelijk meerwerk, zodat aanneemster geen beroep toekomt op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan. Aanneemster komt geen vergoeding toe.

120. De meer-/minderwerkafrekening moet worden verminderd met € 858,73.

068 Restaurant L.00.10 extra kalkzandsteen wand

121. Aanneemster heeft tijdig gemeld dat een wand bij het Miva-toilet van het restaurant ontbrak. Vast is komen te staan dat deze wand moest worden uitgevoerd en ook feitelijk is uitgevoerd. Niet in geschil is dat sprake is van een metal stud wand (anders dan in het kopje genoemd). Gelet op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan, komt dit meerwerk ten bedrage van € 968,85 voor vergoeding in aanmerking.

122. De meer-/minderwerkafrekening behoeft geen aanpassing.

069 Wijziging staal keuken

123. Niet in geschil is dat de staalconstructie boven de keuken is gewijzigd. Van de meerwerkclaim ter zake van € 6.684,74 erkent opdrachtgeefster een bedrag van € 6.345,80. Zij betwist dat schroefstempels van aanneemster zijn achtergebleven op het werk en betwist daarom de door aanneemster gevorderde kosten ter zake.
124. Vast is komen te staan dat de stempels (nog) nodig waren ter plaatse en niet konden worden verwijderd en ook feitelijk zijn achtergebleven op het werk. Aanneemster komt vergoeding toe van het volledige geclaimde bedrag van € 6.684,74.
125. De meer-/minderwerkafrekening behoeft geen aanpassing.

072 Verwijderen bestaande tussenwanden 1e verdieping Bar Foyer L.01.03a

126. Aanneemster heeft tijdig gemeld dat in haar visie een bestaande wand diende te worden verwijderd. Vast is komen te staan dat deze wand moest worden verwijderd en ook feitelijk is verwijderd door aanneemster. Gelet op de tussen partijen overeengekomen clausule op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan, komt dit meerwerk ten bedrage van € 474,78 voor vergoeding in aanmerking.
127. De meer-/minderwerkafrekening behoeft geen aanpassing.

073 Verwijderen HWC-platen en opstortingen dames en heren toiletten L.01.26/27

128. Het slopen van HWC-platen en opstortingen bij de toiletten L.01.26/27 stond niet op de slooptekening aangegeven, terwijl dit er wel op had moeten staan. Aanneemster komt vergoeding van het geclaimde meerwerk van € 876,48 toe.
129. Ook op dit punt behoeft de meer-/minderwerkafrekening geen aanpassing.

075 Wijziging indeling bar foyer L.01.03a

130. Aanneemster heeft tijdig gemeld dat in haar visie een extra nieuwe metal stud wand moest worden geplaatst naast de hellingbaan in de bar foyer. Vast is komen te staan dat deze wand er inderdaad, uit veiligheidsoverwegingen,

moest komen en ook feitelijk is aangebracht door aanneemster. Gelet op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan, komt dit meerwerk ten bedrage van € 666,49 voor vergoeding in aanmerking.

131. De meer-/minderwerkafrekening behoeft geen aanpassing.

078 Wijzigen wanden ruimte L.01.40 en 41

132. Aanneemster heeft tijdig gemeld dat in haar visie de wanden in ruimten L.01.40 en L.01.41 dienden te worden gewijzigd. Vast is komen te staan dat deze wijziging noodzakelijk was en ook feitelijk is uitgevoerd door aanneemster. Gelet op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan, komt dit meerwerk ten bedrage van € 848,91 voor vergoeding in aanmerking.

133. Ook hier hoeft de meer-/minderwerkafrekening niet te worden aangepast.

079 Wijziging portaal L.01.58

134. Aanneemster heeft tijdig gemeld dat in haar visie in de bestekstukken ter zake van portaal L.01.58 een omissie zat betreffende het plafond. Vast is komen te staan dat aanneemster het gelijk aan haar zijde had en dat zij ook feitelijk het systeemplafond ter plaatse heeft doorgezet. Gelet op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan, komt dit meerwerk ten bedrage van € 94,63 voor vergoeding in aanmerking.

135. Er vindt geen aanpassing van de meer-/minderwerkafrekening plaats.

080 Bouwkundige voorzieningen t.b.v. maken sparingen

136. Aanneemster heeft tijdig gemeld dat in haar visie op vijf verschillende punten aanvullende bouwkundig constructieve voorzieningen noodzakelijk bleken voor bestekmatig voorgeschreven sparingen en dat op één punt een windverband op verzoek van de constructeur is aangepast. Vast is komen te staan dat deze werkzaamheden noodzakelijk waren en ook feitelijk zijn uitgevoerd. Ge-

let op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan, komt dit meerwerk ten bedrage van in totaal € 2.489,38 voor vergoeding in aanmerking.

137. Er vindt geen aanpassing van de meer-/minderwerkafrekening plaats.

086 Aanbrengen nieuwe panelen achterzijde dakranden t.p.v. extra verwijderde asbest

138. Aannemster heeft in maart 2014 vastgesteld dat de bekleding aan de binnenzijde van de dakranden asbesthoudend is. Het asbest is als meerwerk gesaneerd. Daar is geen geschil over. Het voorliggende geschilpunt betreft de door aannemster geoffreerde kosten voor herstel van de dakranden na de asbestsanering. Aannemster heeft dat herstel aanvankelijk geoffreerd voor een bedrag van € 53.386,18, later neerwaarts bijgesteld tot € 32.978,07. Ook over laatstgenoemd bedrag konden partijen geen overeenstemming bereiken. Aannemster heeft niettemin de uitvoering van het herstel van de dakranden ter hand genomen. Op het moment van de ontbinding van de overeenkomst had aannemster voor een bedrag van € 7.992,78 aan werkzaamheden uitgevoerd. Dit bedrag claimt zij onder deze post als meerwerk.
139. De totale herstelwerkzaamheden zijn volgens opdrachtgeefster uiteindelijk door een derde uitgevoerd voor een bedrag van € 15.450,00. Of dit bedrag, zoals aannemster stelt, een vertekend beeld geeft omdat die derde heeft kunnen voortborduren op het werk van aannemster, met hergebruik van materialen, laten arbiters hier verder in het midden, gelet op het volgende.
140. Nu aannemster de dakranden had kunnen afdekken tegen weersinvloeden bestond er voor haar geen reden om het werk zonder meerwerkgoedkeuring van opdrachtgeefster ter hand te nemen. Haar komt geen beroep toe op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan. Het meerwerk ten bedrage van € 7.992,78 komt niet voor vergoeding in aanmerking.

141. De meer-/minderwerkafrekening moet met € 7.992,78 neerwaarts worden bijgesteld.

087 Vervangen waterslagen op bestaande houten kozijnen

142. Opdrachtgeefster erkent de door aanneemster ingediende meerwerkpost van € 1.008,90 tot een beloop van € 683,73, voor zover dit de vervanging van de waterslagen zelf betreft. Zij betwist de meerwerkpost voor zover deze het vastzetten van de kozijnen betreft (€ 325,17) omdat in haar visie de bevestiging van de kozijnen door aanneemster is beschadigd bij de uitgevoerde asbestsanering van de buitengevel. Nu dit laatste niet aannemelijk is geworden, komt aanneemster vergoeding van het totale bedrag toe.

143. Er vindt geen aanpassing van de meer-/minderwerkafrekening plaats.

088 Sanitaire wandjes en deuren demonteren

089 Extra staalconstructie LC/L1-L5

090 Extra staalconstructie galerij/foyer

100 Extra HSB wand gevel as M3

105 Verlagen betonbalk en aanbrengen extra staal as LD – 04/08 uitvoeren als getimmerde trede

106 Verwijderen spotstangen Zwarte Zaal

107 Dilatatie Asona plafond onder regiekamer en doorgang B

108 Wijziging ophanging MS-plafond IVI-regels

144. Aanneemster heeft deze meerwerkposten tijdig gemeld. Vast is komen te staan dat deze werkzaamheden noodzakelijk waren en ook feitelijk zijn uitgevoerd. Gelet op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan, komen deze meerwerkposten ten bedrage van respectievelijk € 199,13, € 1.762,24, € 5.333,60, € 1.755,60, € 1.035,88, € 292,34, € 407,26 en € 1.429,90 voor vergoeding in aanmerking.

145. Ook hier vindt geen aanpassing van de meer-/minderwerkafrekening plaats.

110 Geïsoleerde vloerplaten conferentieruimte

146. Los van de vraag of sprake is van meerwerk ter zake van de aan te brengen geïsoleerde vloerplaten in de conferentieruimte - teneinde een hoogteverschil

op de verdieping ter plaatse op te lossen - komt het voor rekening en risico van aanneemster dat de desbetreffende vloerplaten aan het eind van het door aanneemster op de bouw uitgeoefende retentierecht niet meer op de bouw aanwezig zijn, althans voor haar risico dat zij niet kan aantonen dat de platen nog wel aanwezig waren. Dat op een eerder moment, in het kader van de plaatsopneming door de Raad, nog wel platen zijn aangetroffen, doet daar niets aan af. Aanneemster komt geen vergoeding toe van de gestelde kosten van € 9.997,87 voor levering van de platen.

147. De meer-/minderwerkafrekening moet met € 9.997,87 worden gereduceerd.

115 Dakinspecties

148. Nu aanneemster diverse werkzaamheden aan de bestaande daken heeft uitgevoerd - naar aanleiding van dakinspecties - zonder verkregen meerwerkopdracht en zonder dat er daadwerkelijk noodzaak bestond voor die werkzaamheden, komt haar geen beroep toe op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de bestekformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan. Het meerwerk ten bedrage van € 5.057,59 komt niet voor vergoeding in aanmerking.

149. De meer-/minderwerkafrekening moet met € 5.057,59 neerwaarts worden bijgesteld.

116 Stofschotten minimale scenario

150. In het kader van het minimale scenario dienden er stofschotten te worden geplaatst (e-mail van 1 augustus 2014 van E). Arbiters volgen opdrachtgever niet waar zij ter zitting stelt dat de door aanneemster geplaatste stofschotten nog bestekmatige stofschotten waren. Voldoende aannemelijk is dat aanneemster de voor het minimale scenario noodzakelijke stofschotten heeft geplaatst. Dat aanneemster, wegens de ontbinding van de overeenkomst, niet meer aan de uitvoering van het minimale scenario was toegekomen en daar ook nog geen officiële opdracht voor had gekregen, maakt het voorgaande niet anders. Aanneemster komt vergoeding toe van de gestelde meerkosten van € 2.433,99.

151. De meer-/minderwerkafrekening wordt niet aangepast op dit punt.

117 Brandwerend behandelen aanvullend staalwerk D en B

118 RVS-console tbv gevel (buiten)verlichting

119 Aanpassen wand toilet dames begane grond kantoren tgv kabelgoot

120 Houten vloer MIVA toilet 1e verdieping vervangen voor zwaluwstaart vloer

121 Aanpassen PLAKA-wanden (VVZ & MMZ)

122 Vloer bestaand kozijn gang B/D as M2

152. Voor deze meerwerkposten is geen opdracht verstrekt door opdrachtgeefster. Aanneemster heeft deze posten pas beprijsd op 16 januari 2015. Er is ter zake van deze posten geen sprake van spoedeisend noodzakelijk meerwerk, zodat aanneemster geen beroep toekomt op de tussen partijen overeengekomen clausule op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan. Aanneemster komt geen vergoeding toe.

153. De meer-/minderwerkafrekening dient neerwaarts te worden bijgesteld met respectievelijk € 1.032,07, € 752,02, € 340,00, € 811,34, € 1.827,10 en € 1.427,21.

123 Stofschotten doorbraak

154. Onder de hierboven al behandelde meerwerkpost 023 claimt aanneemster vergoeding van meerwerk ter zake van de aanpassing van de doorgang tussen B en D. Onder de onderhavige meerwerkpost 123 claimt aanneemster vergoeding voor het aanbrengen van stofschotten omdat de doorgang pas in de afbouwfase is gerealiseerd. Arbiters volgen opdrachtgeefster waar zij stelt dat het niet duidelijk is waarom aanneemster pas in mei 2014 de prijsopgave ter zake van meerwerkpost 023 heeft ingediend, als gevolg waarvan de doorgang pas na de ruwbouwfase kon worden gerealiseerd. Het komt voor rekening en risico van aanneemster dat zij de ruwbouwfase van februari tot mei 2014 onbenut heeft laten passeren en daardoor de doorbraak tijdens de afbouwfase diende te worden gerealiseerd. De kosten van € 3.236,34 komen niet voor vergoeding in aanmerking.

155. De meer-/minderwerkafrekening moet worden verminderd met € 3.236,34.

*124 Diverse wijziging wandafwerking N**125 Vervallen opbrengst niet slopen installaties*

156. Deze meerwerkposten zijn pas beprijsd op 16 januari 2015 en zijn niet, althans onvoldoende, onderbouwd. Er is ter zake van deze posten geen sprake van spoedeisend noodzakelijk meerwerk, zodat aanneemster geen beroep toekomt op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk hoefde te worden voldaan. Aanneemster komt geen vergoeding toe.
157. De meer-/minderwerkafrekening dient neerwaarts te worden bijgesteld met respectievelijk € 11.799,07 en € 2.118,37.

126 Wijziging afwerking mikadowanden

158. Aanneemster heeft tijdens de bouw meegedeeld dat gebleken is dat de afwerking van de mikadowanden met scan (glasvliesbehang en sauswerk) niet haalbaar was, omdat alle mikadowanden schuin zijn en afgeronde hoeken hebben. Zij stelde voor de mikadowanden te plamuren en te schilderen. Het door aanneemster opgezette monster werd door opdrachtgeefster goedgekeurd. Aanneemster heeft het werk dienovereenkomstig uitgevoerd.
159. Nadien stelde aanneemster dat sprake zou zijn van meerwerk van € 14.185,08. Nu aanneemster bij haar voorstel tot wijziging van de afwerking niet heeft meegedeeld dat ter zake sprake zou zijn van meerwerk en dat opdrachtgeefster dat ook niet uit eigen beweging moest begrijpen, komt aanneemster geen vergoeding van het geclaimde meerwerk toe.
160. Volgens opdrachtgeefster is sprake van € 4.500,00 aan minderwerk omdat de wanden minder uitgevlakt hoefden te worden aangezien de aan een ondergrond voor scan te stellen eisen hoger zouden zijn dan voor schilderwerk. Arbiters volgen haar daar niet in. Er is geen sprake van minderwerk.
161. De meer-/minderwerkafrekening dient neerwaarts te worden bijgesteld met een bedrag van € 14.185,08.

127 Rioleringsleuven bestaande vloeren L022 en L025

162. Aanneemster heeft deze meerwerkpost tijdig gemeld. Vast is komen te staan dat deze werkzaamheden noodzakelijk waren en ook feitelijk zijn uitgevoerd. Gelet op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk behoefde te worden voldaan, komt deze meerwerkpost van € 6.848,17 voor vergoeding in aanmerking.
163. Er vindt geen aanpassing van de meer-/minderwerkafrekening plaats.

128 Egaliseren bestaande vloeren ivm hoogteverschil L018, L022 en L025

164. Onverminderd het gegeven dat aanneemster niet duidelijk heeft gemaakt in welke ruimten de gestelde egalisatiewerkzaamheden zijn verricht, heeft zij onvoldoende gemotiveerd dat ter zake sprake is van werk dat niet valt onder het besteksmatig egaliseren van vloeren. De gestelde werkzaamheden komen niet als meerwerk voor vergoeding in aanmerking.
165. De meer-/minderwerkafrekening wordt gereduceerd met € 2.429,88.

129 Sparing t.b.v. aandrijving trekken

166. Deze meerwerkpost is pas geprijsd op 16 januari 2015 en is niet, althans onvoldoende, onderbouwd. Er is ter zake geen sprake van spoedeisend noodzakelijk meerwerk, zodat aanneemster geen beroep toekomt op de tussen partijen overeengekomen clause op grond waarvan in geval van spoedeisend noodzakelijk meerwerk niet aan de besteksformaliteiten ter zake van goed te keuren meerwerk behoefde te worden voldaan. Aanneemster komt geen vergoeding toe.
167. De meer-/minderwerkafrekening dient neerwaarts te worden bijgesteld met € 557,66.

RESUMÉ MEER-/MINDERWERK

168. Gelet op de bespreking van het meer-/minderwerk dient de meer-/minderwerkafrekening van aanneemster te worden verminderd met € 9.853,80 (ST01) + € 29.016,58 (012B) + € 2.986,91 (023) + € 1.654,95 (026) + € 75.640,74 (030A) + € 7.882,35 (033) + € 1.467,68 (041) + € 858,73 (060) + € 7.992,78 (086) + € 9.997,87 (110) + € 5.057,59 (115) +

€ 1.032,07 (117) + € 752,02 (118) + € 340,00 (119) + € 811,34 (120) +
 € 1.827,10 (121) + € 1.427,21 (122) + € 3.236,34 (123) + € 11.799,07
 (124) + € 2.118,37 (125) + € 14.185,08 (126) + € 2.429,88 (128) +
 € 557,66 (129) = € 192.926,12.

169. Gelet daarop en op rechtsoverweging 70 zullen arbiters het bedrag aan bespaarde kosten meer-/minderwerk van € 173.961,42 (zie de specificatie van de afrekening van het werk onder rechtsoverwegingen 171 en 214) verhogen tot (€ 173.961,42 + € 192.926,12 =) € 366.887,54.

AFREKENING VAN HET WERK EX PARAGRAAF 14 LID 10 UAV 2012

170. Hierboven (rechtsoverweging 64) is al bepaald dat de afrekening van het werk dient plaats te vinden conform het bepaalde in paragraaf 14 lid 10 UAV 2012 (juncto artikel 7:764 lid 2 BW). Aanneemster heeft recht op de aanneemsom, vermeerderd met de kosten die zij als gevolg van de niet-voltooiing heeft moeten maken en verminderd met de haar door de beëindiging bespaarde kosten, onverlet aanspraken van aanneemster en opdrachtgeefster op wat overigens ter zake van de aannemingsovereenkomst verschuldigd is.

171. Aanneemster vordert op die grond betaling van € 1.348.838,13 inclusief btw, € 1.115.969,36 exclusief btw, in productie 158 van aanneemster gespecificeerd:

aanneemsom	€ 7.180.000,00	
ingediend meer-/minderwerk	€ 740.636,43	
(A) totaal		€ 7.920.636,43
bespaarde kosten aanneemsom		
- stelposten	€ 121.000,00	
- besparingen	€ 1.908.874,61	
subtotaal	€ 2.029.874,61	
bespaarde kosten meer-/minderwerk	€ 173.961,42	
(B) totaal bespaarde kosten		- € 2.203.836,03
(C) = (A) - (B)		€ 5.716.800,40
reeds gefactureerd en betaald		
- aanneemsom	€ 4.836.550,00	
- meer-/minderwerk	€ 146.000,00	
(D) totaal		- € 4.982.550,00
(E) = (C) - (D)		€ 734.250,40
extra gemaakte kosten		
- stagnatie	€ 136.984,00	
- retentierecht	€ 143.195,67	

- overige kosten	€ 101.539,29	
- diversen	PM	
(F) totaal		€ 381.718,96
(G) = (E) + (F) totaal nog in te dienen		<u>€ 1.115.969,36</u>

172. De aanneemsom van € 7.180.000,00 en het totaal gefactureerde en betaalde bedrag van € 4.982.550,00 zijn niet in geschil.
173. Hierboven (rechtsoverweging 169) is bepaald dat ter correctie van de afrekening van het meer-/minderwerk het bedrag aan bespaarde kosten meer-/minderwerk van € 173.961,42 moet worden verhoogd tot € 366.887,54.
174. Arbiters gaan nu over tot beoordeling van de gestelde 'bespaarde kosten aanneemsom' en daarna de gestelde 'extra gemaakte kosten' (de gestelde kosten die aanneemster als gevolg van de niet-voltooiing heeft moeten maken).

bespaarde kosten aanneemsom

175. Aanneemster noemt bespaarde kosten aanneemsom ten belope van € 2.029.874,61, waarvan € 121.000,00 ter zake van het in de termijnstaten teruggegeven volledige bestekbedrag aan stelposten (als bespaarde kosten op de aanneemsom geboekt) en feitelijke besparingen op de aanneemsom € 1.908.874,61.
176. Opdrachtgeefster stelt dat de bespaarde kosten € 827.879,00 hoger liggen. Zij onderbouwt dit in het door haar bij gelegenheid van de mondelinge behandeling op 8 mei 2017 overgelegde aangepaste financieel overzicht (productie 69A van opdrachtgeefster).
177. Ter zake van de kosten die aanneemster zich door de beëindiging heeft bespaard, is in geschil of het gaat om de bespaarde daadwerkelijke kosten, zoals aanneemster bepleit, of de bespaarde begrote kosten, zoals opdrachtgeefster bepleit.
178. Naar het oordeel van arbiters gaat het om de bespaarde daadwerkelijke kosten, waarmee aanneemster de door de beëindiging gemiste inkoopwinst op onderaannemers vergoed krijgt. De in paragraaf 14 lid 10 UAV 2012 genoemde term 'bespaarde kosten' duidt er naar het oordeel van arbiters al op dat bedoeld is op de bespaarde werkelijke kosten, niet om hetgeen er begroot is

in de inschrijfbegroting. Zou dat anders zijn dan kan, in het geval dat een aannemer een werk met verlies heeft aangenomen de afrekening op basis van de bespaarde werkelijke kosten er toe leiden dat hem niets meer toekomt bij een afrekening ex paragraaf 14 lid 10 UAV 2012. De bespaarde kosten vallen dan immers hoger uit dan de aanneemsom vermeerderd met de gemaakte kosten. Dat zou betekenen dat een opdrachtgever ervoor kan kiezen een werk in onvoltooide staat te beëindigen met een beroep op paragraaf 14 lid 7 UAV en dit werk dan door de onderaannemer(s) van de oorspronkelijke aannemer te laten afronden, tegen lagere kosten voor opdrachtgever. Naar het oordeel van arbiters kan dat niet de bedoeling zijn.

179. In het financieel overzicht productie 69A van opdrachtgeefster is het verschil tussen partijen wat betreft de afrekening op basis van de stand van het werk per datum van de ontbinding op 9 september 2014 (van in totaal € 827.879,00) afgezet ten opzichte van de door aanneemster gestelde bespaarde kosten (inclusief het bij de aanneemsom 'teruggegeven' totaalbedrag van € 121.000,00 ter zake van de stelposten) van € 2.029.559,18 (opdrachtgeefster noemt € 2.029.560,00) gespecificeerd in productie 134 bij MvRrec en bij akte van 30 januari 2017 door aanneemster met € 315,43 (opdrachtgeefster noemt € 315,00) verhoogd naar € 2.029.874,61 (= € 121.000,00 + € 1.908.874,61).
180. Van het totaal verschilbedrag van € 827.879,00 heeft een bedrag van € 367.714,00 betrekking op het verschil tussen de afrekening op basis van de bespaarde daadwerkelijke kosten (op basis van de onderaanneemsommen), dan wel op basis van de bespaarde begrote kosten.
181. Opdrachtgeefster heeft de beschikking gekregen over de onderaanneemsommen die tot stand waren gekomen tussen aanneemster en haar onderaannemers. Zij heeft op basis daarvan en van de inschrijfbegroting van aanneemster het verschil van in totaal € 367.714,00 bepaald. De hoogte van dit totale verschilbedrag, noch de hoogte van de sub-bedragen van de verschillende posten zijn in geschil tussen partijen.
182. Gelet daarop en op het oordeel van arbiters dat dient te worden afgerekend op basis van de bespaarde daadwerkelijke kosten, dienen de door aanneem-

ster gestelde bespaarde kosten niet met genoemd bedrag van € 367.714,00 te worden verhoogd.

183. In haar financieel overzicht productie 69A heeft opdrachtgeefster een bedrag van € 191.681,00 opgenomen dat ziet op het verschil van mening tussen partijen over de feitelijke stand van het werk per 9 september 2014, alsmede een bedrag van € 127.143,00 ter zake van 'overigen/claims'. Het totaal van beide kolommen betreft circa 4,5 % van de overeengekomen oorspronkelijke aanneemsom voor het werk.
184. Dit is een relatief beperkt percentage binnen het totaal van de afrekening van het werk. Gelet daarop en het gegeven dat - met inachtneming van wat partijen over een weer ter zake van de afrekening van het werk op basis van de stand van het werk hebben gesteld en aangedragen - het nagenoeg ondoenlijk is om precies te bepalen hoe de afrekening moet luiden, zullen arbiters de omvang van deze post in goede justitie begroten op het gemiddelde van het verschil.
185. Arbiters bepalen daarom het financiële verschil van mening tussen partijen op $1/2 \times (\text{€ } 191.681,00 + \text{€ } 127.143,00) = \text{€ } 159.412,00$. De door aanneemster gestelde bespaarde kosten dienen met dit bedrag te worden verhoogd.
186. Een bedrag van € 164.369,00 betreft de opslagen AK en W&R.
187. Arbiters stellen voorop dat de algemene kosten (AK) vooral aan het begin van het werk zullen zijn gemaakt. Nu het werk door opdrachtgeefster tegen het einde ervan is beëindigd en aannemelijk is dat aanneemster voor de nog slechts beperkte hoeveelheid te besteden AK geen vervangend werk heeft gevonden op die te korte termijn, zal er geen sprake zijn van bespaarde kosten wat de AK betreft.
188. In het kader van de afrekening op basis van paragraaf 14 lid 10 UAV 2012 heeft aanneemster recht op de volledige vergoeding van de Winst en Risico.
189. Daarom dient het bedrag van € 164.369,00 niet als bespaarde kosten te worden verrekend. De door aanneemster gestelde bespaarde kosten dienen niet met dit bedrag te worden verhoogd.

190. In het financieel overzicht productie 69A zijn verder nog genoemd een bedrag -/- € 12.142,00 ter zake van stelpost ST01 Aankoop hang- en sluitwerk van binnenkozijnen en een correctiebedrag -/- € 10.886,00. Het bedrag van € 12.142,00 betreft de door opdrachtgeefster doorgevoerde aanpassing op het stelpostbedrag vóór berekening van de staartkosten in productie 69A (€ 108.858,00 - € 121.000,00). Het bedrag van € 10.886,00 betreft een correctie omdat opdrachtgeefster ná de staartkosten het stelpostbedrag van € 108.858,00 ten onrechte met 10% had verhoogd tot € 119.744,00. Deze posten leiden naar het oordeel van arbiters niet tot een bijstelling van de door aanneemster gestelde bespaarde kosten.
191. Gelet op al het voorgaande dient het door aanneemster gestelde bedrag aan bespaarde kosten met € 159.412,00 (rechtsoverweging 185) te worden verhoogd. De te verrekenen 'bespaarde kosten aanneemsom' komen daarmee uit op $(€ 1.908.874,61 + € 159.412,00 =) € 2.068.286,61 + € 121.000,00 = € 2.189.286,61$.

***extra gemaakte kosten, als gevolg van de niet-voltooiing
stagnatiekosten***

192. Ter zake van de door aanneemster gevorderde vergoeding van stagnatiekosten van € 136.984,00 overwogen en oordelen arbiters als volgt.
193. In de door aanneemster overgelegde correspondentie over de stagnatie is in de periode mei tot en met juli 2014 (vanaf de als productie 15 van aanneemster overgelegde brandbrief van 22 mei 2014) een bouwtijdverlenging alleen in algemene bewoordingen gevraagd en/of aangekondigd.
194. Een meer exacte bepaling van de door aanneemster noodzakelijk geachte bouwtijdverlenging is niet aan de hand van de stukken op te maken.
195. Voor zover aanneemster een beroep doet op bouwtijdverlenging wegens het gestelde meerwerk zij overwogen dat van het gestelde meerwerk slechts circa de helft wordt toegewezen en dat van dat resterende toe te wijzen meerwerk gezegd kan worden dat dit tot de gebruikelijke overlegwerkzaamheden van partijen behoort.

196. Gelet op de als productie 59 door aanneemster overgelegde specificatie van de gestelde stagnatieschade, overwegen arbiters dat het gestelde aantal uren 'uitvoerder' en aantal uren 'adjunct-directeur technische zaken' los van het bovenstaande erg hoog voorkomen. Deze dienen op grond daarvan al te worden gematigd. Het totaal van de gestelde uren over alle posten dient te worden gematigd op grond van het bovenstaande.
197. Het is niet mogelijk om per functie/medewerker tot een onderbouwd oordeel te komen welk aantal uren gelet op alle omstandigheden daadwerkelijk voor vergoeding in aanmerking kan komen.
198. Gelet op het voorgaande bepalen arbiters de toe te wijzen stagnatiekosten in redelijkheid op € 35.000,00.

kosten retentierecht

199. Nu opdrachtgeefster de aannemingsovereenkomst ten onrechte heeft ontbonden, heeft aanneemster terecht het retentierecht over het werk uitgeoefend.
200. Aanneemster komt vergoeding toe van door haar ter zake gemaakte kosten. Betreffende de hoogte van de gestelde kosten van € 143.195,67 overwegen en oordelen arbiters als volgt.
201. De relatief lange duur van de retentie is met name veroorzaakt door de door opdrachtgeefster verzochte plaatsopneming die wegens de omvang van het werk en de zijdens opdrachtgeefster verzochte gedetailleerdheid van de opname, uiteindelijk zeer uitgebreid en diepgaand heeft plaatsgevonden. Aanneemster heeft de schade nog beperkt door de retentie op te heffen voordat de plaatsopneming helemaal was afgerond (anders dan in het scheidsrechtelijk vonnis van 3 oktober 2014 in kort geding bepaald).
202. Aanneemster heeft de kosten ter zake van het uitoefenen van haar retentierecht gespecificeerd in productie 60 (van aanneemster).
203. Onder deze kosten heeft aanneemster ook haar direct aan de plaatsopneming gerelateerde kosten opgenomen, voor het bijwonen van de plaatsopneming door personeel van aanneemster. Deze kosten zijn niet als zuivere retentiekosten aan te merken. Opdrachtgeefster maakt daar echter niet op formele

gronden bezwaar tegen. Zij heeft alleen inhoudelijk verweer gevoerd tegen de hoogte van deze kosten.

204. De posten 'loonkosten uitvoeringsteam tijdens retentierecht' van € 71.094,60 en 'uren bouwplaatspersoneel tijdens retentieperiode' van € 33.925,87 zijn te herleiden tot ruim vier, respectievelijk drie personen dagbezetting. Dit komt arbiters overmatig voor. Zij bepalen de te vergoeden kosten in redelijkheid op € 50.000,00 in totaal voor beide posten.
205. Ter zake van de overige posten van in totaal € 38.175,20 komt arbiters aan-nemelijk voor dat de desbetreffende werkzaamheden/voorzieningen nodig wa-ren en komen de desbetreffende kosten arbiters redelijk voor.
206. Aanneemster komt dus vergoeding toe van € 50.000,00 + € 38.175,20 = € 88.175,20 exclusief btw (waarvan over een bedrag van € 7.070,42 ter zake van brandverzekeringspremie geen btw verrekend dient te worden).

overige kosten

207. Aanneemster vordert vergoeding van 'overige kosten' ten belope van € 101.539,29. Het betreft gestelde buitengerechtelijk kosten voor juridische en technische bijstand.
208. Arbiters volgen opdrachtgeefster in haar standpunt dat de post juridische kos-ten van € 43.594,29 betrekking heeft op gemaakte kosten voor het door op-drachtgeefster opgestarte kort geding en voor het overige op kosten ter in-structie van het onderhavige geschil. Aanneemster heeft het tegendeel niet aangetoond.
209. Ook de kosten van € 3.150,00 voor de opname van de stand van het werk door I dient te worden afgewezen. Op het moment dat aanneemster deze ex-pert inschakelde om de opname te verrichten, lag er al een verzoek van op-drachtgeefster tot het houden van een spoedplaatsopneming door de Raad. Aanneemster heeft deze kosten dus nodeloos gemaakt.
210. Ter zake van de posten H (€ 22.500,00, € 14.387,50 en € 13.750,00) en de posten O (€ 2.692,50, € 1.005,00 en € 460,00) overwegen arbiters dat de in-zet van deze deskundigen niet is te scheiden naar de conventie en de recon-ventie in dit geschil, de eisen en het verweer daartegen en de kwestie ontbin-

ding/opzegging. Er is sprake van een nauwe onderlinge samenhang. De inzet van deze deskundigen zijn niet te relateren aan de meer-/minderwerkdiscussies. Zij zijn ingeschakeld ter zake van de geschilonderdelen waar aanneemster in dezen het gelijk aan haar zijde heeft. Naar het oordeel van arbiters is het redelijk dat aanneemster op die punten deskundige bijstand heeft ingeschakeld. Ook de gemaakte kosten zijn naar het oordeel van arbiters redelijk.

211. Gelet op al het voorgaande komt aanneemster ter zake van de 'overige kosten' vergoeding toe van € 22.500,00 + € 14.387,50 + € 13.750,00 + € 2.692,50 + € 1.005,00 + € 460,00 = € 54.795,00.

diversen

212. Aanneemster voert onder 'diversen' een PM-post op, ook nog in de als productie 158 bij de akte van 30 januari 2017 overgelegde laatste versie van haar financieel overzicht.
213. Gelet daarop passeren arbiters deze post.

RESUMÉ AFREKENING VAN HET WERK EX PARAGRAAF 14 LID 10 UAV 2012 EN DE VORDERINGEN IN CONVENTIE VOOR HET OVERIG

214. Op grond van al het voorgaande komen arbiters tot de volgende opbouw van het aanneemster toekomende bedrag:

aanneemsom	€ 7.180.000,00	
ingediend meer-/minderwerk	€ 740.636,43	
(A) totaal		€ 7.920.636,43
bespaarde kosten aanneemsom		
- stelposten	€ 121.000,00	
- besparingen	€ 2.068.286,61	
subtotaal	€ 2.189.286,61	
bespaarde kosten meer-/minderwerk	€ 366.887,54	
(B) totaal bespaarde kosten		- € 2.556.174,15
(C) = (A) - (B)		€ 5.364.462,28
reeds gefactureerd en betaald		
- aanneemsom	€ 4.836.550,00	
- meer-/minderwerk	€ 146.000,00	
(D) totaal		- € 4.982.550,00
(E) = (C) - (D)		€ 381.912,28
extra gemaakte kosten		
- stagnatie	€ 35.000,00	

- retentierecht	€	88.175,20	
- overige kosten	€	54.795,00	
- diversen		-	
(F) totaal			€ 177.970,20
(G) = (E) + (F) totaal verschuldigd			<u>€ 559.882,48</u>

215. Aanneemster komt betaling toe van € 559.882,48, waarvan € 7.070,42 zonder btw (rechtsoverweging 206).
216. Arbiters zullen daarom opdrachtgeefster veroordelen aan aanneemster te betalen € 559.882,48 exclusief btw, € 675.973,01 inclusief btw (waarvan € 7.070,42 zonder btw).
217. Aanneemster vordert vergoeding van de wettelijke handelsrente over € 535.364,50 (inclusief btw), vanaf 24 september 2014, het rentepercentage vanaf 10 oktober 2014 verhoogd met 2, tot de dag der algehele voldoening. Zij vordert vergoeding van de wettelijke rente over het meerdere toe te wijzen bedrag, vanaf de dag van indiening van de memorie van eis tot de dag der algehele voldoening.
218. In het door opdrachtgeefster aanhangig gemaakte kort geding heeft aanneemster in reconventie betaling (bij wege van voorschot) gevorderd van € 2.910.050,00 inclusief btw. In het arbitraal vonnis in kort geding is toegewezen € 1.550.010,00 + € 824.675,50 = € 2.374.685,50 inclusief btw. De memorie van eis in reconventie in het kort geding is, zoals aanneemster stelt, te beschouwen als een aanmaning (voor het bedrag van € 2.910.050,00 - € 2.374.685,50 = € 535.364,50 inclusief btw) zoals bedoeld in paragraaf 45 lid 2 UAV 2012. Het rentepercentage ex artikel 6:119a BW dient vanaf 14 dagen na indiening van die eis in reconventie, ofwel per 10 oktober 2014, verhoogd te worden met twee procentpunt. Opdrachtgeefster laat onweersproken dat de wettelijke handelsrente verschuldigd is. Arbiters zullen deze rente dus zoals gevorderd toewijzen.
219. Arbiters zullen zoals gevorderd door aanneemster en niet gemotiveerd weersproken door opdrachtgeefster de wettelijke rente toewijzen over het meerdere toe te wijzen bedrag, ofwel over € 675.973,01 - € 535.364,50 = € 140.608,51, vanaf de dag van indiening van de memorie van eis in de onderhavige procedure, ofwel vanaf 9 februari 2015.

220. Aanneemster vordert opdrachtgeefster te veroordelen de door aanneemster verstrekte bankgarantie binnen 14 dagen na datum van dit vonnis te retourneren op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 250,00 per dag. Gelet op de uitkomst van dit geschil in hoofdsom dient de door aanneemster verstrekte bankgarantie aan haar te worden geretourneerd. Arbiters zullen deze vordering daarom toewijzen en opdrachtgeefster veroordelen de door aanneemster verstrekte bankgarantie binnen 14 dagen na datum van dit vonnis te retourneren aan aanneemster op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 250,00 per dag, voor iedere dag of gedeelte daarvan dat opdrachtgeefster in gebreke blijft aan die veroordeling te voldoen, met een maximum aan te verbeuren dwangsommen van € 10.000,00.
221. Tot slot vordert aanneemster opdrachtgeefster te veroordelen in de kosten van de onderhavige procedure, een bedrag voor salaris advocaat daarin begrepen. Deze vordering komt hierna onder 'de proceskosten en overige vorderingen' aan de orde.
222. Arbiters merken hier in de conventie tenslotte nog op dat opdrachtgeefster weliswaar (hierna) in reconventie, gegrond op de ontbinding, aanspraak maakt op vergoeding van kosten voor herstel van beweerdelijke gebreken en op vergoeding van kosten wegens beweerdelijk tekortschieten ter zake van de coördinatie, doch dat in conventie ter zake geen beroep op verrekening is gedaan in het kader van de afrekening van het werk ex paragraaf 14 lid 10 UAV 2012.

DE VORDERINGEN IN RECONVENTIE

223. Arbiters zullen nu overgaan tot (verdere) bespreking van de vorderingen van opdrachtgeefster in reconventie.
- 1. te verklaren voor recht dat de aannemingsovereenkomst gesloten tussen [opdrachtgeefster] en [aanneemster] buitengerechtelijk is ontbonden per 9 september 2014*
224. Hierboven is al geoordeeld dat opdrachtgeefster de aannemingsovereenkomst ten onrechte heeft ontbonden. Arbiters zullen daarom de vordering om te verklaren voor recht dat de overeenkomst buitengerechtelijk is ontbonden per 9 september 2014 afwijzen.

2. *[aanneemster] te veroordelen tot betaling aan [opdrachtgeefster] van een bedrag ter zake van afrekening van het werk per datum ontbinding van € 485.098,57 [was: € 357.679,12] (excl. BTW), te vermeerderen met de wettelijke handelsrente vanaf 9 september 2014 althans een door het scheidsgerecht in goede justitie te bepalen datum, tot aan de dag der algehele voldoening*
225. Nu zoals hierboven is bepaald, aanneemster ter zake van de afrekening van het werk betaling toekomt, niet opdrachtgeefster, zullen arbiters deze vordering van opdrachtgeefster afwijzen.
3. *[aanneemster] te veroordelen tot betaling aan [opdrachtgeefster] van een bedrag ter zake van schadevergoeding van € 5.268.868,00 [was: € 5.834.318,00] (excl. BTW), te vermeerderen met de wettelijke handelsrente vanaf 9 september 2014 althans vanaf een door het scheidsgerecht in goede justitie te bepalen datum, tot aan de dag der algehele voldoening*
226. De vordering van opdrachtgeefster in reconventie betreft (productie 72 van opdrachtgeefster, met nog de laatste eisenwijzigingen daarop):
1. *Extra kosten uitbesteding restant werkzaamheden aanneemster (€ 1.183.148,00)*
 2. *Kosten ten gevolge van bouwstop 9 september 2014 (€ 259.570,00)*
 3. *Kosten herstel gebreken (€ 937.476,00)*
 4. *Kosten bouwtijdverlenging (€ 247.581,00)*
 5. *Extra kosten schade beperkende maatregelen (€ 126.173,00)*
 6. *Kosten geen/onvoldoende coördinatie aanneemster tot 9 september 2014 (€ 36.000,00)*
 7. *Kosten externe adviseurs (€ 686.249,00)*
 8. *Exploitatieschade B en D (€ 2.336.325,00 minus € 39.653,00 en minus € 486.700,00)*
 - *Kosten bankgarantie (€ 700,00) (nieuw)*
227. Opdrachtgeefster vordert in totaal vergoeding van € 5.268.868,00. Arbiters komen op een totaalbedrag van bovenstaande posten van € 5.286.869,00.
228. Nu opdrachtgeefster de tussen partijen tot stand gekomen aannemingsoverkomst ten onrechte op 9 september 2014 buitengerechtelijk heeft ontbonden, is de grondslag voor deze vordering in reconventie tot vergoeding van € 5.268.868,00 uit hoofde van die ontbinding komen te vervallen.
229. Arbiters zullen deze vordering en de vordering tot vergoeding van rente afwijzen.
230. De afwijzing treft ook de vordering tot vergoeding van de kosten van E, waarbij ten overvloede overwogen zij dat de gestelde kosten niet ten titel van ver-

rekening in conventie zijn ingebracht en daarom niet uit dien hoofde kunnen worden meegenomen in dit vonnis.

4. De door [opdrachtgeefster] verstrekte bankgarantie ten belope van € 400.000,00 binnen 14 dagen na het in deze te wijzen vonnis aan [opdrachtgeefster] te retourneren, zulks op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 10.000,00 per dag of gedeelte van een dag, dat [aanneemster] in gebreke blijft te voldoen aan het in te deze te wijzen vonnis

231. Deze vordering deelt het lot van de voorgaande vorderingen.

5. [aanneemster] te veroordelen in de kosten van deze procedure, daaronder begrepen een tegemoetkoming in de kosten van juridische bijstand gevallen aan de zijde van [opdrachtgeefster], met de verplichting dat [aanneemster] de nakosten en de wettelijke rente over de proceskosten van [opdrachtgeefster] verschuldigd is als zij deze niet binnen 14 dagen na het wijzen van het vonnis heeft betaald

232. Deze vordering komt hierna onder 'de proceskosten en overige vorderingen' aan de orde.

TOT SLOT IN CONVENTIE EN RECONVENTIE

233. Gelet op de uitgebreide behandeling ter zitting, waarbij aan beide zijden alle direct betrokkenen als informanten aanwezig waren en bij gebreke van nader gespecificeerde bewijsaanbiedingen gaan arbiters voorbij aan het in de schriftelijke stukken door partijen aangeboden bewijs.

de proceskosten en overige vorderingen in conventie en reconventie

234. Gelet op de mate waarin partijen in principiële en in financiële zin in het gelijk en ongelijk zijn gesteld en de aan de behandeling van de respectieve geschilpunten toe te rekenen proceskosten zullen arbiters aanneemster met 1/4 deel en opdrachtgeefster met 3/4 deel van de proceskosten belasten.

235. De door de Raad gemaakte kosten hebben tot en met het depot van dit vonnis ter griffie van de rechtbank te Amsterdam met inachtneming van het Waarborgsom-/moderatieschema van de Raad € 108.285,70 bedragen (waarvan € 18.772,21 aan btw) en zijn in gelijke mate met de door partijen gedane stortingen verrekend.

236. Arbiters bepalen de door opdrachtgeefster te betalen tegemoetkoming in de kosten van rechtsbijstand van aanneemster naar de meerdere mate van ongelijk van opdrachtgeefster en met inachtneming van de Leidraad vergoeding

kosten van processuele bijstand, op € 15.000,00 (twee memories (2 punten) + één akte (1 punt) + drie mondelinge behandeling (9 punten) = 12 punten (à € 2.500,00) = € 30.000,00 x (3/4 – 1/4) = € 15.000,00.

237. Ter verrekening van de proceskosten moet opdrachtgeefster dus aan aanneemster $(3/4 - 1/2) \times € 108.285,70 + € 15.000,00 = € 42.071,43$ betalen.

238. Zoals gevorderd, zullen arbiters het vonnis uitvoerbaar bij voorraad verklaren.

239. Wat meer of anders is gevorderd, zal worden afgewezen.

DE BESLISSING

Arbiters, rechtdoende als goede mannen naar billijkheid:

in conventie

VEROORDELEN opdrachtgeefster aan aanneemster te betalen € 675.973,01 (zes-honderdvijfenzeventigduizend negenhonderddrieënzeventig euro en een cent), vermeerderd met de wettelijke handelsrente over € 535.364,50 (vijfhonderdvijfentertigduizend driehonderdvierenzestig euro en vijftig cent) vanaf 24 september 2014, het rentepercentage vanaf 10 oktober 2014 verhoogd met twee procentpunt, en vermeerderd met de wettelijke rente over € 140.608,51 (honderdveertigduizend zeshonderdacht euro en eenenvijftig cent) vanaf 9 februari 2015, dit alles tot de dag der algehele voldoening;

VEROORDELEN opdrachtgeefster de door aanneemster verstrekte bankgarantie aan aanneemster te retourneren, binnen 14 (veertien) dagen na datum van dit vonnis, op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 250,00 (tweehonderdvijftig euro) per dag, voor iedere dag of gedeelte daarvan dat opdrachtgeefster in gebreke blijft aan deze veroordeling te voldoen, met een maximum aan te verbeuren dwangsommen van € 10.000,00 (tienduizend euro);

in reconventie

WIJZEN de vorderingen van opdrachtgeefster AF;

in conventie en reconventie

VEROORDELEN opdrachtgeefster ter verrekening van de proceskosten aan aanneemster te betalen € 42.071,43 (tweeënveertigduizend eenenzeventig euro en drieënveertig cent);

VERKLAREN dit vonnis tot zover uitvoerbaar bij voorraad;

WIJZEN het meer of anders gevorderde AF.

Gewezen te Amsterdam, 7 juli 2017

w.g. K.E. Mollema
35335

w.g. H.M.M. Raedts

w.g. D.A. van Valkenburg